Toivakka

Kasvaa kanssasi

TALOUSARVIO 2018

TALOUSSUUNNITELMA 2019-2020

KV 11.12.2017 § 120

Sisällys

Sisällys ... 1
I - YLEISPERUSTELUT ... 2
1 Talousarvion rakenne, sitovuus ja seuranta ... 2
1.1 Talousarvio ja taloussuunnitelma kuntalain mukaan ... 2
1.2 Rakenne ja osat ... 2
1.3 Sitovuus ... 3
1.4 Tilivelvolliset ... 5
1.5 Talouden ja toiminnan seuranta sekä raportointi ... 5
2 Toimintaympäristö ... 6
3 Strategia ... 7
4 Tulo- ja rahoitusperusteet ... 9
4.1 Verotulot ... 9
4.2 Valtionosuudet ... 9
4.3 Rahoitustuotot ja –kulut ... 11
4.4 Lainakannan muutokset ... 11
4.5 Taloussuunnitelmakoonti ... 12
5 Kuntakonserni ja kuntakonserniin kuuluvien yhtiöiden tavoitteet ... 13
6 Henkilöstösuunnitelma ... 14
II - KÄYTTÖTALOUSOSA ... 16
7 Kunnanvaltuusto, keskusvaalilautakunta ja tarkastuslautakunta ... 16
7.1 Talous ... 16
7.2 Tavoitteet ja yhteys kuntastrategiaan - tarkastuslautakunta ... 17
8 Kunnanhallitus ... 18
8.1 Talous ... 18
8.2 Palvelujen järjestäminen ... 19
8.3 Kehittämisen painopisteet ... 20
8.4 Toimialan tavoitteet ja yhteys kuntastrategiaan ... 21
8.5 Riskit ... 22
9 Perusturvalautakunta ... 24
9.1 Talous ... 24
9.2 Palvelujen järjestäminen ... 25
9.3 Kehittämisen painopisteet ... 27
9.4 Toimialan tavoitteet ja yhteys kuntastrategiaan ... 28
9.5 Riskit ... 29
10 Sivistyslautakunta ... 31
10.1 Talous ... 31
10.2 Palvelujen järjestäminen ... 32
10.3 Kehittämisen painopisteet ... 35
10.4 Toimialan tavoitteet ja yhteys kuntastrategiaan ... 35
10.5 Riskit ... 36
11 Tekninen lautakunta ... 37
11.1 Talous ... 38
11.2 Palvelujen järjestäminen ... 38
11.3 Kehittämisen painopisteet ... 45
11.4 Toimialan tavoitteet ja yhteys kuntastrategiaan ... 45
11.5 Riskit ... 46
12 Ympäristölautakunta ... 47
12.1 Talous ... 47
12.2 Palvelujen järjestäminen ... 47
12.3 Kehittämisen painopisteet ... 49
12.4 Toimialan tavoitteet ja yhteys kuntastrategiaan ... 49
12.5 Riskit ... 50
III – INVESTOINTI-, TULOS- JA RAHOITUSLASKELMAOSA ... 51
13 Investointien yhteenveto ... 51
14 Tuloslaskelma ... 52
15 Rahoituslaskelma ... 53

I - YLEISPERUSTELUT

1 Talousarvion rakenne, sitovuus ja seuranta

1.1 Talousarvio ja taloussuunnitelma kuntalain mukaan

Uuden kuntalain 410/2015 § 110 on säännökset talousarviosta ja taloussuunnitelmasta sekä talouden tasapainottamisesta eli alijäämien kattamisesta. Kuntalain mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio. Lisäksi tehdään taloussuunnitelma vähintään kolmeksi vuodeksi, talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Talousarvio ja –suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja –suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Uuden kuntalain mukaista velvollisuutta kattaa taseeseen kertynyt alijäämä sovelletaan ensimmäisen kerran tilikauden 2015 tilinpäätöksessä kertyneeseen alijäämään. Kuntalain 148 pykälässä on siirtymäsäännös erityisen vaikeassa asemassa olevan kunnan arviointimenettelystä. Pykälän mukaan edellä mainitun alijäämän tulee olla katettuna viimeistään tilikauden 2022 tilinpäätöksessä, jos taseeseen kertynyt alijäämä on tilikauden 2015 tilinpäätöksessä yli 500 euroa asukasta kohden. Toivakan kunnalla ei ole kertynyttä alijäämää vuoden 2015 tilinpäätöksessä vaan kunnan kertynyt ylijäämä oli 680 euroa asukasta kohden 31.12.2015.

1.2 Rakenne ja osat

Talousarvioasetelma muodostuu käyttötalous- ja tuloslaskelmaosasta sekä investointi- ja rahoitusosasta. samaa rakennetta noudatetaan taloussuunnitelmassa ja tilinpäätökseen sisältyvässä talousarvion toteutumisvertailussa.

Julkisen hallinnon tietohallinnon neuvottelukunta (JUHTA) on julkaissut 21.12.2016 käsikirjan Kuntien ja kuntayhtymien talousarvio- ja suunnitelmasta (JHS 199). Tällä suosituksella eli yhteisen rakenteen määrittelyllä edistetään uuden kuntalain kunnille luomaa velvoitetta julkaista talousarvio- ja taloussuunnitelmatiedot yleisessä tietoverkossa sekä varmistetaan osaltaan tiedon julkaisu yhdenmukaisessa formaatissa tiedon jatkohyödyntämistä varten.

Kunnan talousarviosta ja -suunnitelmasta, niiden rakenteesta, sisällöstä ja laadinnasta on säännökset kuntalaissa. Tämän lisäksi Suomen Kuntaliitto antaa ohjeita ja suosituksia talousarviosta ja -suunnitelmasta.

Kunnan kirjanpitovelvollisuudesta, kirjanpidosta ja tilinpäätöksestä on soveltuvin osin voimassa, mitä kirjanpitolaissa on säädetty. Tältä osin sitovia ohjeita ja lausuntoja kunnille antaa kirjanpitolautakunnan kuntajaosto.

Toivakan kunnan talousarviossa on yleisperustelu-, käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa.

Yleisperusteluissa esitetään mm. katsaus kunnan taloudellisen tilanteen kehittymiseen sekä kerrotaan talousarvion painopistealueista. Yleisperusteluihin sisällytetään vähintään kerran valtuustokaudella strategiaosa.

Valtuuston nähden sitovissa tavoitteissa on esitetty strategiset päämäärät ja menestystekijät, joissa kunnan on onnistuttava edetäkseen asetettujen strategisten päämäärien suuntaan. Jokaiselle menestystekijälle ovat toimielimet määritelleet vuosittaiset toiminnalliset tavoitteet ja tavoitetasot arviointikriteerien/mittarien avulla.

Talousarvion käyttötalousosa ohjaa kunnan varsinaista palvelutoimintaa. Käyttötalousosassa valtuusto asettaa toimielimille toiminnalliset tavoitteet ja osoittaa niiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot.

Käyttötalousosa sisältää lautakuntakohtaiset talousarviot pääsääntöisesti palvelualuetasolla. Lautakuntakohtaiset talousarvion käyttötalousosat sisältävät

- lautakuntien toiminnalliset tavoitteet
- lautakunnan tuloslaskelman
- toiminnan painopistealueet talousarviovuonna

Lisäksi lautakunnat määrittelevät sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan periaatteiden mukaisesti merkittävimmät riskit.

Tuloslaskelmaosassa esitetään kunnan kokonaistalouden keskeiset erät, jotka ovat varsinaisen toiminnan tulot ja menot, verotulot, valtionosuudet, rahoitustulot ja –menot sekä suunnitelman mukaiset poistot käyttöomaisuudesta. Tuloslaskelmaosassa osoitetaan se, kuinka kunnan tilikaudelle jaksotettu tulorahoitus riittää palvelutoiminnan menoihin, rahoitusmenoihin ja omaisuuden kulumisesta kuvaaviin suunnitelman mukaisiin poistoihin. Tuloslaskelmassa määritetään myös kunnan vuosikatteen taso eli tulorahoituksen määrä, joka on mahdollista kohdentaa investointien rahoitukseen ja/tai lainojen lyhennyksiin. Kirjanpidollisesti eriytetty vesihuoltolaitos on esitetty myös erikseen.

Investointiosassa esitetään ja ohjataan kunnan investointeja. Se sisältää investointisuunnitelmat talousarvio- ja suunnitelmavuosille. Investointiosan määrärahat valtuusto hyväksyy hankeryhmittäin ja hankkeittain.

Rahoitusosassa esitetään meno- ja tuloarvioina pitkäaikaiseen rahoitukseen liittyvät menot ja tulot kuten antolainat, niiden lyhennykset, ottolainat ja niiden lyhennykset. Rahoitusosa kertoo kunnan rahoitustarpeen ja palvelujen järjestämisen vaikutukset maksuvalmiuteen.

1.3 Sitovuus

Kuntalain mukaan talousarvioon otetaan toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat. Määräraha on valtuuston toimielimille euromäärältään ja käyttötarkoitukseltaan rajattu valtuutus varojen käyttämiseen. Toimielimellä on valtuutus käyttää sille talousarviossa osoitettu määräraha määrättyyn käyttötarkoitukseen tai määrätyn tavoitteen toteuttamiseen. Toimielin ei saa ylittää sille talousarviossa osoitettua määrärahaa. Jos määräraha osoittautuu riittämättömäksi, on talousarviota muutettava. Muutoksen yhteydessä on osoitettava, miten rahoitustarve katetaan. Toimielin ei ole velvollinen käyttämään määrärahaa kokonaisuudessaan, jos toiminnalle asetetut tavoitteet muutoin saavutetaan tai määrärahan käyttötarkoitus muutoin toteutuu.

Talousarvion yleisperustelut ovat informatiivisia, ja niitä ei ole tarkoitettu sitoviksi talousarvion osaksi. Talousarvion tehtäväalueittaiset perustelut ovat ohjeellisesti sitovia. Tehtäväalueiden tulee noudattaa perustelujen ja asetettujen painopistealueiden kuvaamaa toiminnallista linjaa.

Strategisten tavoitteiden menestystekijät arviointikriteereineen ovat sitovia valtuustoon nähden. Tarkastuslautakunta seuraa näiden valtuuston tavoitteiden toteutumista ja raportoi niistä valtuustolle.

Käyttötalousosa

Lautakunta voi laatia itselleen sitovia tehtäväkohtaisia (vastuu- ja palvelualuetasoisia) toiminnallisia tavoitteita. Toimielimen toimintakate (ulkoinen) on sitova valtuustoon nähden, ellei talousarviossa ole määrärahan käytölle erikseen asetettu rajoituksia.

Kunnanhallituksen, perusturva-, sivistys-, ympäristö- ja teknisen lautakunnan vastuualueiden toimintakate on sitova lautakuntaan nähden.

Mikäli toimielin aloittaa kesken vuotta toimintakatteen puitteissa uutta toimintaa, jota ei perusteluissa ole selvitetty, ja joka aiheuttaa kustannuksia myös tulevina vuosina, on ko. asia vietävä valtuuston päätettäväksi. Toimielinten sitovien tavoitteiden ja toimintakatteen muutoksista päättää valtuusto. Kaikki talousarvioon tehtävät muutokset on perusteltava, ja samalla selvitettävä, mistä kate osoitetaan. Menomäärärahojen ylitystä varten haetaan lisämäärärahaa. Tulojen alitusta varten haetaan tuloarvion tarkistusta. Määrärahan muutosesityksen kunnanvaltuustolle voi tehdä talousarviovuoden aikana viimeistään lokakuun 15. päivään mennessä.

Toimielimellä on oikeus hyväksyä käytössään olevia käyttötalousosan menojen ja tulojen muutoksia toimielimen toimintakatteen muuttumatta, mikäli valtuustoon nähden sitovat tavoitteet eivät tämän johdosta muutu. Jos talousarvioon varatun määrärahan käyttötarkoitus muuttuu, on asia vietävä valtuuston päätettäväksi.

Investoinnit

Investointiosan määrärahoja ei voi siirtää käyttötalouden määrärahoiksi. Investoinnit esitetään talousarviossa toimielimittäin ja hankkeittain. Toimielimien investointien sitovuus valtuustoon nähden on hankkeiden bruttomeno. Toimielimien investointihankkeiden toteutumisen tulee tapahtua perustelujen käyttötarkoituksen puitteissa.

Rahoituserät

Toivakan kunnan hallintosäännön luvun 8 pykälässä 69 on määritelty kunnan rahatoimen hoitaminen seuraavasti:

Kunnan rahatalouden tehtäviä ovat maksuvalmiuden ylläpitäminen, maksuliikenteen hoito, lainarahoitus ja rahavarojen sijoittaminen. Valtuusto päättää varallisuuden hoidon ja sijoitustoiminnan perusteista. Valtuusto päättää lainan ottamisen ja lainan antamisen periaatteista. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuusto päättää antolainojen ja vieraan pääoman muutoksista. Kunnanhallitus päättää lainan ottamisesta ja lainan antamisesta noudattaen valtuuston hyväksymiä periaatteita. Kunnanhallitus voi siirtää lainan ottamisen ja antamisen liittyvää toimivaltaansa alaiselleen viranomaiselle. Rahatalouden käytännön hoitamisesta vastaa hallintojohtaja. Muutoin kunnan rahataloudesta vastaa kunnanhallitus.

Tuloslaskelmassa sitovan määrärahan muodostavat ulkoisten korko- ja rahoituserien, menojen ja tulojen yhteismäärät eli rahoitusnetto.

Rahoituslaskelmassa määritellään erikseen antolainojen lisäys ja ottolainojen osalta pitkäaikaisten lainojen lisäys. Pitkäaikaista lainaa on tilanteen salliessa mahdollista ottaa vähemmän ja korvata esimerkiksi lyhytaikaisella lainalla. Lyhennyksiä on oikeus maksaa enemmän kuin talousarvioon on merkitty. Tulos- ja rahoituslaskelman tulojen poikkeamista raportoidaan valtuustolle.

1.4 Tilivelvolliset

Tilivelvollisina pidetään kunnanhallituksen, lautakuntien jäseniä, esittelijöitä sekä tehtäväalueiden johtavia viranhaltijoita. Edellä mainittujen lisäksi tilivelvollisina voidaan pitää itsenäisestä tehtäväkokonaisuudesta vastaavia viranhaltijoita. Valtuutetut eivät ole tilivelvollisia kunnanvaltuuston jäsenyydestä. Tilivelvollisuus rajaa ne henkilöt, joiden kohdalta on erikseen tehtävä tilinpäätöksen yhteydessä päätös siitä, voidaanko heille myöntää vastuuvapaus vai kohdistetaanko heihin joku muistutus. Tilivelvollisuudella tarkoitetaan oikeudellisen vastuunalaisuuden lisäksi vastuunalaisuutta tehokkaasta johtamisesta tavoitteiden saavuttamiseksi.

Vahvistaessaan talousarvion valtuusto hyväksyy tilivelvolliset.

Tilivelvollisia ovat:

- kunnanhallituksen ja lautakuntien jäsenet
- kunnanjohtaja
- johtavat viranhaltijat (hallintojohtaja, sivistystoimen johtaja, perusturvajohtaja, tekninen johtaja)
- sosiaalityöntekijä, vapaa-aikasihteeri, päivähoidon johtaja, rakennustarkastaja, kirjastonjohtaja, kunnallisteknikko, ruokapalveluesimies

1.5 Talouden ja toiminnan seuranta sekä raportointi

Talousarvion toteutumista seurataan raportoinnilla, jota toteutetaan konserni-, toimielin- ja vastuu- tai palvelualuetasolla. Raportointi kohdistuu taloudellisen tuloksen, strategiatavoitteiden, tunnuslukujen ja riskien toteutumisen seurantaan. Kuntastrategiaan sisältyviä sitovia tavoitteita sekä taloutta koskeva talousarvion toteumaraportti laaditaan kaksi kertaa vuodessa kunnanhallitukselle ja valtuustolle.

Talouden ja strategian toteutumisen seurannan puolivuosiraportteihin kootaan vain keskeiset kunnan palvelutuotannon järjestämistä koskevat tiedot. Raportti laaditaan kesäkuun tilanteesta sekä tilinpäätös vuoden lopun tilanteesta.

Lautakunnat velvoitetaan toteuttamaan puolivuosiraportointi lautakuntaa sitovien tavoitteiden ja talouden osalta sillä tasolla, kun toimielin katsoo tarkoituksenmukaiseksi. Säännölliseen muuhun raportointiin on lautakuntien päätettävä toimintamalli, jota lautakunta kokoustensa aikataulun puitteissa toteuttaa talousarviovuoden aikana.

2 Toimintaympäristö

Valtiovarainministeriön vuoden 2018 kuntatalousohjelman nykytila-analyysin mukaan kuntatalouden vuosikate vahvistui vuonna 2016. Vuosikatteen vahvistumista selittää erityisesti toimintamenojen matala kasvu, johon muun muassa kilpailukykysopimukseen liittyvät säästöt ovat vaikuttaneet. Kuntatalouden alijäämä pieneni toista vuotta peräkkäin ja valtiovarainministeriö ennustaa alijäämän pienenevän edelleen vuonna 2017. Kuntatalouden nettoinvestoinnit kasvoivat vuonna 2016 vain vähän. Erityisesti peruskunnat olivat varovaisia investoinneissa, mutta kuntayhtymien investoinnit kasvoivat. Vaikka kuntatalous kokonaisuutena vahvistui vuonna 2016, on kuntien välillä edelleen suuria eroja. Tilikauden tulos on negatiivinen noin joka kolmannessa kunnassa.

Kuntatalouden kehitysarvion mukaan kuntatalouden näkymät ovat aikaisemmin arvioitua positiivisemmat. Kuntatalouden tuloksen ennustetaan olevan ylijäämäinen sote- ja maakuntauudistuksen voimaantuloon saakka olettaen, että uudistus tulee voimaan 2020. Sote- ja maakuntauudistus pienentäisi kuntatalouden menopaineita vuodesta 2020 alkaen. Talouden laskennallinen sopeutuspaine vaihtelee kuntakoon mukaan. Alle 6000 asukkaan kuntien osalta laskennallinen tuloveroprosentin korotuspaine vuodelle 2018 on 0,27 prosenttia ja vuodelle 2019 1,38 prosenttia.

Kuntien toimintaympäristö on suuressa muutoksessa. Kuntiin kohdistuu monia muutosvoimia, joiden vaikutuksia kuntien tulee ottaa huomioon suunnitelmissaan. Suurimpana muutoksena kuntiin vaikuttaa sote- ja maakuntauudistus. Uudistukseen valmistautuminen vaatii kunnilta resursseja ja epävarmuus sen etenemisestä haastaa kuntia suunnittelemaan useita eri vaihtoehtoja tulevaisuuteen. Uudistukseen liittyvän lainsäädännön hyväksyminen antaisi kunnille varmuutta suunnitella tulevaisuutta ja esimerkiksi mahdollisia organisaatiomuutoksia. Valmistelun pitkittyminen jättää kunnat epävarmuuden tilaan pitkäN aikavälin suunnittelussa.

Muita Toivakan kuntaa koskevia megatrendejä ja toimintaympäristön muutoksia ovat muun muassa työelämän murros, digitalisaatio ja väestörakenteen muutos. Muun muassa keinoäly, robotisaatio ja digitalisaatio tulevat muuttamaan työtä jo lähitulevaisuudessa. Muutos tarkoittaa ainakin ihmistyön tarpeen vähenemistä eräillä perinteisillä aloilla, mutta toisaalta mahdollisuuksia aivan uusille työn muodoille. Vaikka vaikutukset näkyvä kunta-alalla todennäköisesti viiveellä yksityiseen sektoriin nähden, on kehityksessä oltava alttiisti mukana ja hyödyntää sen tuomat mahdollisuudet. Väestörakenteen muutos haastaa erityisesti julkista taloutta, mutta myös kunnan palvelurakennetta, jonka tulee vastata väestön ikärakenteeseen. Tulevaisuus – etenkin sote- ja maakuntauudistuksen toteutuessa – haastaa kunnat myös näkemään kasvun ja profiloitumisen uusilla tavoilla. Kasvu voi tarkoittaa asukasmäärän kasvun lisäksi esimerkiksi osaamistason kasvua ja profiloitumalla kunnat voivat saavuttaa etuja mukaan lukien taloudellisia etuja myös muilla tavoin kuin puhtaalla asukasluvun kasvulla.

Toivakan kunnan taloudellinen toimintaympäristö on nyt tienhaarassa – kasvuennusteiden toteutuminen on nyt kunnalle erittäin tärkeää. Noin puolet Suomen kaupunkikeskuksia ympäröivistä kunnista on päässyt mukaan keskuskaupungin kasvuun ja Toivakan tulisi kuulua tähän osaan, jotta nykyinen ja tavoiteltu palvelutaso ja terve talous pystytään ylläpitämään. Talouden rakenteellinen haaste on suuri poistojen määrä suhteessa toiminnan rahavirtoihin. Etenkin sote- ja maakuntauudistuksen toteutuessa näyttää tuloslaskelma jäävän 2020 alkaen reilusti alijäämäiseksi kohtalaisesta vuosikatteesta huolimatta.

3 Strategia

Kuntalain 37 §:n mukaan kunnassa on oltava kuntastrategia. Toivakan kunnanvaltuusto hyväksyi kunnalle uuden strategian vuosille 2018-2021 kokouksessaan 6.11.2017. Kuntastrategia osoittaa tahto- ja tavoitetilan tulevaisuuden Toivakasta. Kuntastrategiassa päätetään kunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista. Strategia ohjaa talousarvion laatimista – talousarviossa asetettavien tavoitteiden tulee olla linjassa kuntastrategian tavoitteiden kanssa ja edistää sen toteutumista.

Toivakan kuntastrategia on laadittu kuntalaisia ja päättäjiä osallistaen. Strategian keskiössä on kuntalainen ja kuntalaisen hyvinvointi. Strategiatyö jatkuu vuoden 2018 aikana strategian toimeenpano-ohjelmien laatimisella toimialoittain. Toimeenpano-ohjelmat täsmentävät strategian toteutumisen konkreettiseksi toiminnaksi eri toimialoilla ja tehtäväalueilla.

Arvot

Toivakan kunnan arvot ovat:

Oppiva ja kehittyvä

Oppiva kuntalainen ja kuntayhteisö sekä oppiva kuntaorganisaatio rakentavat kehittyvää kuntaa

Avoin ja rohkea

Avoin kuntayhteisö, avoin päätöksenteko ja avoimuus sekä uskallus tehdä rohkeita ratkaisuja.

Arvot kuvastavat perustaa, johon toiminta ja päätöksenteko nojaavat. Strategisten tavoitteiden toimeenpanoa ohjaa näiden arvojen mukainen toiminta.

Päämäärät

Ylivertaista yhteisöllisyyttä

Yhteisöllisyys ja yhdessä tekeminen ovat paras tapa huolehtia koko kunnan hyvinvoinnista. Yhdessä syntyvät myös parhaat ideat ja innovaatiot sekä oppimisen oivallukset. Teemme päätöksiä, jotka luovat edellytyksiä ja alustoja yhteisöllisyydelle ja innostamme kuntalaisia tekemään yhdessä ja osallistumaan.

Toivakka tuntuu ja tunnetaan

Tavoitteenamme on jättää jälki. Toivakka on paikka, joka herättää hyvän tunteen ja joka muistetaan. Onnistuneella viestinnällä levitetään hyvää tunnetta Toivakasta. Viestintä nostetaan tukitoiminnosta strategiseksi painopisteeksi koko organisaatiossa.

Modernia maalaisidylliä

Tavoitteenamme on, että Toivakka vetää puoleensa asukkaita ja yrittäjiä. Toivakka tarjoaa asukkailleen nykyaikaisen, viihtyisän ja turvallisen maaseutuympäristön. Asuinympäristöä kehitetään rohkeasti vastaamaan myös tulevien sukupolvien tarpeita.

Palveluiden Toivakka

Toivakasta saa kaiken, mitä arjessa tarvitsee ja paikalliset palvelut pysyvät, kun niitä käytetään. Hyvät yhteydet takaavat sujuvan arjen ja asioinnin.

Mittarit ja tavoitetasot

1. Elämänlaatunsa hyväksi tuntevien osuus yli 60 %
2. Kelan ikävakioidun sairastavuusindeksin trendi laskeva suhteessa edelliseen strategiakauteen
3. Toivakan tuntevien ja positiiviseksi mieltävien osuus Jyväskylän seudulla + 10 %
4. Kuntien välinen tulomuutto suhteessa lähtömuuttoon koko strategiakaudella mitattuna + 15 %
5. Päiväkodin ja koulun viiden vuoden lapsiennusteen trendi strategiakauden päättyessä nouseva
6. Työpaikkojen ja yritysten yhteismäärä Toivakassa strategiakaudella yhteensä + 10 %

4 Tulo- ja rahoitusperusteet

4.1 Verotulot

Talousarvio vuodelle 2018 ja vuosien 2019–2020 taloussuunnitelma on laadittu käyttäen 21,00 % suuruista tuloveroprosenttia. Kunnanvaltuusto päätti 6.11.2017 pitää kunnallisveroprosentin 21,00 %:ssa ja nostaa muiden asuinrakennusten kiinteistöveroprosenttia 0,45 %.

Talousarviovuoden ja suunnitelmakauden verotuotot on arvioitu seuraavilla veroprosenteilla:

		2016	2017	2018	2019
Tulovero %		20,5	21,00	21,00	21,00
Kiinteistövero %					
yleinen		1,1	1,1	1,1	1,1
vakituiset asunnot	0,45	0,45	0,45	0,45	
muut asuinrakennukset	1,1	1,1	1,55	1,55	

Sekä tilinpäätöksessä että talousarviossa kunnallisverotuloina käsitellään maksuperusteisesti kunnalle kunakin vuonna tilitetyt verot. Maksuunpantu verotulo on taas kunakin verovuonna kuntalaisille maksettavaksi määrätty vero, jonka kertyminen kunnalle voi ajoittua useammalle vuodelle.

Talousarvioon on budjetoitu seuraava arvio verotuloista

	TP 2015	TP 2016	TA 2017	TA 2018
Kunnan tulovero	6 729	6 693	6 879	6 758
Kiinteistövero	569	570	610	578
Osuus yhteisöveron tulo-osuudest	453	440	449	556
Verotulot	**7 751**	**7 703**	**7 938**	**7 892**

Suurin yksittäinen muutos kunnallisverotuottoihin vuonna 2018 on maan hallituksen linjaus keventää ansiotuloverotusta varmistaakseen sen, että kenenkään verotus ei kiristy kilpailukykysopimuksesta johtuen. Kyseisten veronkevennysten arvioidaan alentavan kunnallisveron tuottoa -182 miljoonalla eurolla. Suurin yksittäinen muutos on työtulovähennyksen korottaminen, joka vähentää kunnallisveron tuottoa -115 miljoonalla eurolla. Ottaen huomioon aiemmin päätetyt kunnallisveron tuottoa parantavat veroperustemuutokset (lapsivähennyksen päättyminen ja asuntolainan korkovähennyksen leikkaus), muutosten arvioidaan alentavan kunnallisveroa yhteensä -131 miljoonalla eurolla. Veronalennukset alentavat kuntien verotuloja, mutta alennukset kompensoidaan kunnille valtionosuusjärjestelmän kautta.

4.2 Valtionosuudet

Esitys valtion vuoden 2018 talousarvioksi ja vuoden 2018 Kuntatalousohjelma julkaistiin tiistaina 19.9.2017. Niiden mukaan valtion toimenpiteiden vaikutus kuntien talouteen vuonna 2018 on noin 129 miljoonaa euroa kuntataloutta heikentävä. Samana päivänä valtion talousarvioesityksen kanssa Kuntaliitto päivitti kuntien vuoden 2018 ennakolliset valtionosuuslaskelmat Kuntaliitto.fi-sivustolle. Toukokuussa julkaistut ennakolliset valtionosuuslaskelmat oli edellisen kerran päivitetty kesäkuussa.

Valtion talousarvioesityksen julkaisun 19.9. myötä myös usea valtionosuuslaskelmissa aiemmin alustavana ja ennakollisena ollut erä on saanut vahvistusta ja tarkentunut. Tällaisia ovat esimerkiksi valtionosuuteen tehtävien vähennysten ja lisäysten summat ja verotuloihin perustuva tasaus. Lopullisia syyskuun laskelmat eivät kuitenkaan vielä ole, sillä osa määräytymisperusteista ja muista laskentatiedoista puuttuu edelleen. Seuraava päivitys valtionosuuslaskelmiin on tehty vuoden 2016 verotuksen valmistuttua marraskuussa 2017.

Valtionosuustuloja ennakoitaessa tulee ottaa huomioon valtionosuusjärjestelmän kaksiosaisuus. Vaikka Kuntaliitto tekee ennakkolaskelman vain valtiovarainministeriön hallinnoimasta valtionosuudesta, kokonaisarviointia tehtäessä tulee kunnissa ottaa huomioon myös opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukainen valtionosuusrahoitus. Suurin osa nk. OKM:n valtionosuudesta perustuu 20.9. tilastointiajanhetken oppilasmääriin ja muihin toimintatietoihin. Kuntaliiton laskelmissa OKM:n valtionosuusrahoitus on sisällytetty ennakkolaskelmaan vuoden 2017 tasoisena.

Kilpailukykysopimus ja kustannustenjaon tarkistus alentavat valtionosuutta vuonna 2018

Valtion talousarvioesityksessä kunnan peruspalvelujen valtionosuusmomentille (29.90.30.) esitetään 8 458 milj. euroa vuonna 2018. Tämä on noin 150 milj. euroa (2 %) vähemmän kuin vuonna 2017. Suurimmat muutokset valtionosuusrahoituksessa johtuvat kilpailukykysopimuksesta (-119 milj. euroa) ja valtionosuuslain mukaisesta kustannustenjaon tarkistuksesta (-177 milj. euroa). Kuntien veromenetysten kompensaatio puolestaan lisää valtionosuutta talousarvioesityksen mukaan 131 milj. euroa vuonna 2018.

Kilpailukykysopimuksen johdosta kuntien valtionosuutta leikattiin 356 milj. euroa (-64 €/as) vuonna 2017. Sopimukseen sisältyvän työajan pidentämisen arvioidaan tuottavan kunnissa lisää säästöjä vuonna 2018, mistä johtuen valtionosuudesta leikattava euromäärä kasvaa vuonna 2018 yhteensä 468 milj. euroon (-85 €/as). Uutta kilpailukykysopimuksesta johtuvaa leikkausta tulee siis 21 euroa asukasta kohden (yht. 119 milj. euroa) vuonna 2018.

Vuodesta 2015 alkaen valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus on tehty joka vuosi. Kustannustenjaon tarkistuksessa valtionosuuden perusteena käytettävät kustannukset tasataan koko maan tasolla yhtä suuriksi kuin kuntien yhteenlasketut todelliset kustannukset samana vuonna ovat olleet. Vuodelle 2018 tehtävän kustannustenjaon tarkistuksen pohjana ovat kuntien todelliset kustannukset valtionosuuteen oikeuttavissa tehtävissä vuonna 2015. Koska vuonna 2015 kuntien yhteenlasketut todelliset kustannukset olivat pienemmät kuin valtionosuuden laskennallinen kustannus, laskennallista kustannusta alennetaan perushintoja pienentämällä. Tästä johtuen myös valtionosuus vuonna 2018 alenee yhteensä noin 177 miljoonaa euroa. Vaikutus on jokaisessa kunnassa eri suuruinen, sillä laskennalliset kustannukset vaihtelevat kunnittain kunnan palvelutarpeen eroista ja erilaisista ominaisuuksista johtuen.

Kilpailukykysopimuksen ja kustannustenjaon tarkistuksen lisäksi syyskuussa julkaistussa valtionosuuden ennakkolaskelmassa on otettu huomioon mm. veromenetysten kompensaatio (+131 milj. euroa), varhaiskasvatusmaksujen alentamisen kompensointi valtionosuusjärjestelmän kautta (+25 milj. euroa) ja tehtävien ja velvoitteiden muutokset (mm. erikoissairaanhoidon tehostaminen, omais- ja perhehoidon kehittäminen, vanhuspalveluiden henkilöstömitoituksen tarkistaminen). Tasauksen laskennassa on käytetty verohallinnon 11.9.2017 julkaisemia vuoden 2016 ennakollisia verotietoja.

Valtionosuusprosentti ja muita keskeisiä valtionosuuslaskennan määreitä

Syyskuun laskelmapäivityksessä käytettyjä keskeisiä lukuja:

- Asukasmäärä 31.12.2016: 5 474 083
- Valtionosuusprosentti 25,34 %
- Kunnan omarahoitusosuus, peruspalvelujen valtionosuus: 3 540,30 €/as
- Kunnan omarahoitusosuus, OKM:n valtionosuus: 255 €/as
- Kotikuntakorvauksen perusosa 6 518,15 €/oppilas
    - Ikäryhmittäiset porrastukset (0,91 / 1,00 / 1,60) eivät muutu
- Ikäryhmittäiset perushinnat (€/ikäryhmään kuuluva), kunnan peruspalvelujen valtionosuus
    - ikä 0–5 8 199
    - ikä 6 8 699
    - ikä 7–12 7 291
    - ikä 13–15 12 522
    - ikä 16–18 4 011
    - ikä 19–64 1 009
    - ikä 65–74 2 029
    - ikä 75–84 5 564
    - ikä 85+ 18 911
- Verotuloihin perustuva tasaus
    - Keskimääräinen veroprosentti 19,87 %
    - Tasausraja 3 756 €/as
    - Tasauslisän saajia 265 kpl
    - Tasausvähennyksen maksajia 30 kpl

Valtionosuudet (t eur) 2015 – 2018

	TP 2015	TP 2016	TA 2017	TA 2018
Peruspalvelujen valtionosuus	4 383	4 873	4 716	4 680
Valtionosuuden tasaus	2 286	2 154	1 937	1 747
Opetus- ja kulttuuri	-650	-540	-623	-499
Valtionosuudet	**6 019**	**6 487**	**6 030**	**5 928**

4.3 Rahoitustuotot ja –kulut

Rahoitustuotot ja -kulut koostuvat korkotuotoista, muista rahoitustuotoista, korkokuluista ja muista rahoituskuluista. Osinkotuotoiksi arvioidaan 25 000 euroa Suur-Savon Sähkö Oy:n osakkeista. Korkokuluarvio on 65 000 euroa ja se perustuu talousarvion mukaiseen lainakannan kasvuun ja arvioon maltillisesta korkokehityksestä. Muihin rahoituskuluihin on varattu 20 000 euroa, johon kirjataan johdannaiskulut rahoituslaitokselta.

4.4 Lainakannan muutokset

Lainakannan muutokseksi arvioidaan vuonna 2018 yhteensä 300 000 euroa. Lainakanta on siten vuoden lopussa 6,6 miljoonaa euroa eli 2 700 euroa asukasta kohden.

4.5 Taloussuunnitelmakoonti

Kunnan Taloussuunnitelma 2018-2020					
	TP 2016	TA 2017	TA 2018	TS 2019	TS 2020
TULOSLASKELMA, 1 000 €					
Ulkoinen					
TOIMINTATUOTOT	**2 308**	**2 228**	**1 849**		
TOIMINTAKULUT	**-15 697**	**-15 373**	**-15 142**		
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	**-13 389**	**-13 145**	**-13 293**	**-13 452**	**-12 907**
Toimintakatteen muutos %	*2,00 %*	*-1,80 %*	*1,11 %*	*1,19 %*	*-4,05 %*
Menokasvu %	*2,87 %*	*-2,06 %*	*-1,50 %*		
Verotulot	7 703	7 938	7 892	7 990	8 244
Valtionosuudet	6 487	6 030	5 984	6 004	6 024
Tulorahoituksen muutos %	*3,04 %*	*-1,56 %*	*-0,66 %*	*0,85 %*	*1,95 %*
Rahoitusnetto	-59	-49	-56	-61	-61
Vuosikate	**742**	**774**	**526**	**346**	**1165**
Poistot	-670	-765	-921	-973	-1 053
Tilikauden tulos	**72**	**9**	**-395**	**-627**	**112**
Tilinpäätöserät	21	21	21	21	21
Tilikauden yli-/alijäämä	**94**	**30**	**-373**	**-606**	**133**
Kumulatiivinen yli-/alijäämä	**1 748**	**1 778**	**1 405**	**799**	**932**
Lisätiedot					
Toimintatuotot/toimintatulot	14,70 %	14,49 %	12,21 %		
Vuosikate/poistot	110,70 %	101,17 %	57,11 %	35,56 %	110,60 %
Nettoinvestoinnit	2 991	1 344	1 139	760	670
Lainakanta 31.12.	5 989	6 337	6 618	6917	6250
Veroprosentti	20,5	21,0	21,0	21,0	21,0
Asukasmäärä (arvio)	2 434	2 389	2 409	2 429	2 449
Rahoituslaskelma					
Vuosikate	742	774	526	346	1 165
Tulorahoituksen korjauserät	-85	-50	-70	-70	-70
Toiminnan rahavirta	657	724	456	276	1 095
Investointien rahavirta	-2 990	-1 344	-1 139	-760	-670
Toiminnan ja investointien rahavirta	-2 333	-520	-683	-484	425
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	3 000	1 000	1 000	1 000	1 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-652	-652	-719	-752	-767

5 Kuntakonserni ja kuntakonserniin kuuluvien yhtiöiden tavoitteet

Kuntalaki korostaa valtuuston vahvaa asemaa ja kokonaisvastuuta toiminnasta ja taloudesta. Kuntalain mukaan valtuusto vastaa strategisesta päätöksenteosta ja koko kuntakonsernin tavoitteiden asettamisesta, toiminnan ja talouden tasapainosta sekä toiminnan arvioinnista ja seurannan järjestämisestä. Lisäksi valtuusto päättää myös kunnan ja kuntakonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista.

Myös uusi kuntalaki, jonka toimielimiä ja johtamista koskevat luvut tulevat voimaan vuonna 2017 valittavan valtuuston toimikauden alusta lukien, korostaa koko kuntakonsernin roolia ja ohjausta.

Kunta kirjanpitolain mukaisine tytäryhteisöineen muodostaa kuntakonsernin. Toivakan kuntakonserni muodostuu Toivakan kunnasta, Toivakan Lämpö Oy:stä (100 %) ja Kiinteistö Oy Toivakanhakasta (100 %).

Kiinteistö Oy Toivakanhaka käsittää 11 rivitaloa, joissa on 57 asuntoa. Yhtiön toimialana on hallinnoida, vuokrata ja rakennuttaa vuokra-asuntoja sekä vastata niiden ylläpidosta ja arvon säilymisestä. Tavoitteena on vastata kunnan vuokra-asuntokysyntään taloudellisesti, tehokkaasti ja asiakaslähtöisesti.

Tavoitteet vuodelle 2018

Kiinteistö Oy Toivakanhaka ylläpitää kiinteistösalkkuaan suunnitelmallisesti siten, että sen arvo säilyy ja arvonnousu on mahdollista. Asunnot ja niiden ympäristöt pidetään viihtyisinä ja asukastyytyväisyys on hyvä. Asuntojen kysyntä ja käyttöaste säilyvät hyvänä (95 %), vaikka etenkin isompien asuntojen kohdalla on laskua aiemmista vuosista. Vaihtuvuus on alainen (20 %). Yhtiön talous on tasapainossa ja vuokrataso on kohtuullinen.

Kiinteistöyhtiö pyrkii lisäämään vuokra-asuntojen määrää Toivakan kunnassa joko rakennuttamalla uusia rakennuksia tai edistämään yksityisen tahon rakentamista ostamalla osakkeita asunto-osakeyhtiöstä.

Toivakan Lämpö Oy

Yhtiön toimialana on kaukolämmön siirto- ja jakeluverkon sekä siihen liittyvän lämpölaitoksen omistaminen ja käyttäminen, kaukolämmön myyminen ja välittäminen.

Tavoitteet vuodelle 2018

Toivakan Lämpö Oy suunnittelee kaukolämpöverkon laajentamista ja neuvottelee aktiivisesti ulkopuolisten toimijoiden kanssa energiantuotantotarpeista.

6 Henkilöstösuunnitelma

Henkilöstösuunnitelmassa henkilöstöä tarkastellaan osana toiminnan ja talouden suunnittelua. Tarkoituksena on ottaa huomioon sellaiset toiminnassa tapahtuvat muutokset, jotka ovat ennakoitavissa ja joilla on vaikutusta henkilöstön rakenteeseen, määrään tai ammatilliseen osaamiseen. Henkilöstösuunnitelma sisällytetään yhteiseen taulukkoon. Kunnanvaltuusto hyväksyy talousarvion yhteydessä henkilöstösuunnitelmassa esitetyn mukaiset virkojen ja toimien perustamiset. Henkilöstösuunnitelma sisältää vakinaisen henkilöstön ja pitkäkestoiset määräaikaiset työsuhteet, mutta ei sijaisia.

HENKILÖSTÖSUUNNITELMA 2018					
Vakinainen henkilöstö ja pitkäkestoiset määräaikaiset työsuhteet (ei sijaiset)					
KESKUSHALLINTO	**TA 2017**	**TA 2018**	**TS 2019**	**TS 2020**	**Huom**
Kunnanjohtaja	1	1	1	1	
Hallintojohtaja	1	1	1	1	
Talous- ja hallintosihteeri	1	1	1	1	
Palkkasihteeri	1	1/0,6*	0,5	0,5	
Palvelusihteeri	1	1	1	1	
ICT-suunnittelija	1	1	1	1	
*kevät/syksy					
PERUSTURVA	**TA 2017**	**TA 2018**	**TS 2019**	**TS 2020**	**Huom**
Sosiaalitoimisto					
Perusturvajohtaja	1	1	1	1	
Sosiaalityöntekijä	1	1,5	1,5	1,5	
Sosiaaliohjaaja	1	1	1	1	
Perhetyöntekijä	0,6	1	1	1	
Työllisyys- ja hyvinvointikoordinaattori	1	1	1	1	
Etsivä nuorisotyöntekijä (hanke)	1	1	1	0	
Vanhustyö					
Vanhuspalvelujohtaja	1	0,5**	0	0	
Sairaanhoitaja	3	1**	0	0	
Muistihoitaja	1	0	0	0	siirtyy SeutuTK:n toimintoihin
Palveluvastaava/ kotihoito	1	1	1	1	
Hoitaja	33	20**	9	9	kotihoidossa 8
Osastoapulainen	1	0,5**	0	0	
**määrät varmistuvat toimintojen tarkentuessa uuden palveluntuottajan kanssa keväällä 2018					
SIVISTYSTOIMI	**TA 2017**	**TA 2018**	**TS 2019**	**TS 2020**	**Huom**
Koulut					
Rehtori / sivistystoimenjohtaja	1	1	1	1	
Koulusihteeri	1	1	1	1	
Lehtori	4	4	4	4	
Luokanopettaja	9	9	9	9	
Erityisopettaja	1	1	1	1	
Erityisopettaja (päätoiminen tuntiopettaja)	2	2	2	2	
Erityisopettaja (tuntiopettaja)	1	1	1	1	
Esiluokan opettaja (päätoiminen tuntiopettaja)	1	1	1	1	
Päätoiminen tuntiopettaja	2	2	2	2	
Tuntiopettaja	8	8/10*	10	10	
Tuntiopettaja ma		1/0*	0	0	

Koulunkäynninohjaaja	5	5	5	5	
Koulunkäynninohjaaja ma	1	2/1*	1	1	
Päivähoito					
Päivähoidon johtaja	1	1	1	1	
Perhepäivähoitaja	2	2	2	2	
Lastenhoitaja	10/9*	9	9/8	8	
Lastentarhanopettaja	4	4	4	4	
Kirjastotoimi					
Kirjastonjohtaja	1	1	1	1	
Kirjastovirkailija	0,25	1	1	1	
Kirjastoavustaja	0,85	0,85	0,85	0,85	
Vapaa-aikatoimi					
Vapaa-aikasihteeri	1	1	1	1	
Aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaaja	1	1	1	1	
Liikuntapaikkojen hoitaja	0,5	0,5	1,5	1,5	
Liikuntapaikkojen hoitaja ma	1	1	0	0	
*kevät/syksy					
TEKNINEN TOIMI	**TA 2017**	**TA 2018**	**TS 2019**	**TS 2020**	**Huom**
Tekninen johtaja	1	1	1	1	
Rakennustarkastaja-ymp.sihteeri	0,5	1	1	1	vs. virka
Kunnallisteknikko	1	1	1	1	
Kartoittaja ma.	1				
Toimistosihteeri	1	1	1	1	
Kirvesmies	1	1	1	1	
Kalustonhoitaja					
Kiinteistönhoitajat	3	3	3	3	
Vesi- viemärilaitoksen hoitaja	1	1	1	1	
Ruokapalveluesimies	1	1	1	1	
Emäntä	1	1			
Ravitsemistyöntekijä	5	3	4	4	
Laitoshuoltaja	2	1			
Siivooja	4	4	5	5	
Ravitsemistyöntekijä-siivooja (oppiso-pimus)	1				

II - KÄYTTÖTALOUSOSA

7 Kunnanvaltuusto, keskusvaalilautakunta ja tarkastuslautakunta

Kunnanvaltuusto on kunnan ylin päättävä elin, joka vastaa kunnan taloudesta ja toiminnasta kuntalain 14 § mukaisesti. Valtuusto päättää kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden keskeisistä tavoitteista, konserniohjauksen periaatteista sekä hallinnon järjestämisen, talouden, rahoituksen ja sijoitustoiminnan perusteista. Valtuusto hyväksyy kunnan talousarvion ja tilinpäätöksen ja päättää vastuuvapaudesta. Lisäksi valtuusto huolehtii, että kunnan asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on edellytykset osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan.

Keskusvaalilautakunta

Keskusvaalilautakunta on lakisääteinen lautakunta, jonka kunnanvaltuusto asettaa toimikaudekseen. Keskusvaalilautakunnan tehtävänä on huolehtia kuntavaalien ja valtiollisten vaalien järjestämisestä kunnassa vaalilainsäädännön edellyttämällä tavalla.

Vuonna 2018 järjestetään tasavallan presidentinvaali ja mahdollisesti maakuntavaalit. Vuonna 2019 järjestetään eduskuntavaalit ja europarlamenttivaalit.

Tarkastuslautakunta

Tarkastuslautakunta on lakisääteinen lautakunta, jonka kunnanvaltuusto asettaa toimikauttaan vastaavien vuosien hallinnon ja talouden tarkastusta varten. Tarkastuslautakunnan on valmisteltava valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä arvioitava, ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet kunnassa ja konsernissa toteutuneet.

7.1 Talous

Kunnanvaltuusto

	2016	TA 2017	TA 2018
KUNNANVALTUUSTO			
TULOSLASKELMA			
Henkilöstökulut	-17 963	-25 600	-19 044
Palvelujen ostot	-4 368	-4 050	-5 485
Aineet, tarvikkeet ja	-1 603	-1 500	-1 800
Muut toimintakulut	-44		
TOIMINTAKULUT	**-23 978**	**-31 150**	**-26 329**
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	**-23 978**	**-31 150**	**-26 329**
VUOSIKATE	**-23 978**	**-31 150**	**-26 329**
TILIKAUDEN TULOS	**-23 978**	**-31 150**	**-26 329**
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	**-23 978**	**-31 150**	**-26 329**

Keskusvaalilautakunta

	2016	TA 2017	TA 2018
KESKUSVAALILAUTAKUNTA			
TULOSLASKELMA			
Tuet ja avustukset			7 300,00
TOIMINTATUOTOT			**7 300**
TOIMINTAKULUT			
Henkilöstökulut		-6 918,00	-7 500,00
Palvelujen ostot		-2 300,00	-330
Aineet, tarvikkeet ja		-500	-150
TOIMINTAKULUT		**-9 718**	**-7 980**
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ		**-9 718**	**-680**
VUOSIKATE		**-9 718**	**-680**
TILIKAUDEN TULOS		**-9 718**	**-680**
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ		**-9 718**	**-680**

Tarkastuslautakunta

	2016	TA 2017	TA 2018
TARKASTUSLAUTAKUNTA			
TULOSLASKELMA			
Henkilöstökulut	-6 521	-5 150	-9 944
Palvelujen ostot	-7 616	-12 500	-7 710
Aineet, tarvikkeet ja tavarat			-50
TOIMINTAKULUT	**-14 136**	**-17 650**	**-17 704**
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	**-14 136**	**-17 650**	**-17 704**
VUOSIKATE	**-14 136**	**-17 650**	**-17 704**
TILIKAUDEN TULOS	**-14 136**	**-17 650**	**-17 704**
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	**-14 136**	**-17 650**	**-17 704**

7.2 Tavoitteet ja yhteys kuntastrategiaan - tarkastuslautakunta

Strateginen linjaus/tavoite	Toiminnallinen tavoite suunnitelmavuonna	Mittarit/indikaattorit	Tavoitetaso
	Tarkastuslautakunta toimii enemmän yhteistyössä kunnan muiden toimielimien kanssa	*Tarkastuslautakunnan saama palaute.* *Henkilöhaastattelut.*	*Tarkastuslautakunta on kriittinen, mutta luotettava toimija.*
	Uusi lautakunta perehtyy arviointitoiminnan uusiin vaatimuksiin ja muutoksiin.	*Koulutukset*	*Lautakunnan jäsenet ovat osallistuneet tarkastuslautakuntakoulutukseen.*
	Tarkastuslautakunnan toiminta on oikea-aikaista.	*Kokousten lukumäärä, toimintasuunnitelman seuranta ja päivittäminen.*	*Tarkastuslautakunta on hoitanut tehtävänsä oikea-aikaisesti ja toimintasuunnitelman mukaisesti.*

8 Kunnanhallitus

Kunnanhallitus johtaa kunnan toimintaa ja vastaa kuntalaissa (410/2015, 39 §) säädetyistä tehtävistä. Kunnanhallituksen tehtävänä on vastata kunnan hallinnosta ja taloudenhoidosta sekä valtuuston päätösten valmistelusta, täytäntöönpanosta ja laillisuuden valvonnasta. Kunnanhallitus vastaa valtuuston hyväksymän kuntastrategian mukaisesti kunnan kuntapalvelujen organisoinnista ja yhteensovittamisesta, edustaa kuntaa työnantajana ja vastaa kunnan henkilöstöpolitiikasta. Kunnanhallitus muodostaa yhdessä kunnanjohtajan kanssa kunnan konsernijohdon ja vastaa siten myös omistajaohjauksesta. Lisäksi kunnanhallitus vastaa kokonaisvaltaisen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä kunnassa.

8.1 Talous

	2016	TA 2017	TA 2018
KUNNANHALLITUS			
TULOSLASKELMA			
Myyntituotot	8 610	15 400	1 300
Tuet ja avustukset	31 432	25 000	25 000
Muut toimintatuotot	23 543	10 153	10 200
TOIMINTATUOTOT	**63 585**	**50 553**	**36 500**
Henkilöstökulut	-496 790	-440 340	-419 498
Palvelujen ostot	-635 049	-599 550	-621 487
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-34 900	-34 450	-30 730
Avustukset	-4 767		
Muut toimintakulut	-26 428	-19 950	-12 000
TOIMINTAKULUT	**-1 197 934**	**-1 094 290**	**-1 083 715**
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	**-1 134 350**	**-1 043 737**	**-1 047 215**
Rahoitustuotot ja -kulut			
Muut rahoituskulut	-21		
Rahoitustuotot ja -kulut	-21		
VUOSIKATE	**-1 134 370**	**-1 043 737**	**-1 047 215**
Poistot ja arvonalentumiset			
Suunnitelman mukaiset poistot	-156 971	-145 918	-82 814
TILIKAUDEN TULOS	**-1 291 341**	**-1 189 655**	**-1 130 029**
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	**-1 291 341**	**-1 189 655**	**-1 130 029**
		Valtuuston sitova taso	

KUNNANHALLITUS YLEISHALLINTO	**TP 2016**	**TA 2017**	**TA 2018**
Toimintatuotot	16 179		
Toimintakulut	-325 907	-287 542	-247 478
Ulkoinen toimintakate	**-309 728**	**-287 542**	**-247 478**
Sisäiset tuotot			
Sisäiset menot	-4 913	-2 813	-149 229
Sisäiset erät	**-4 913**	**-2 813**	**-149 229**
Toimintakate	**-314 641**	**-290 355**	**-396 707**

HALLINTO- JA TALOUS	TP 2016	TA 2017	TA 2018
Toimintatuotot	9 070	15 400	1 300
Toimintakulut	-454 138	-375 898	-382 466
Ulkoinen toimintakate	**-445 068**	**-360 498**	**-381 166**
Sisäiset tuotot	245 948	208 188	324 787
Sisäiset menot	-32 289	-42 314	-48 761
Sisäiset erät	**213 659**	**165 874**	**276 026**
Toimintakate	**-231 409**	**-194 624**	**-105 140**

HENKILÖSTÖHALLINTO	TP 2016	TA 2017	TA 2018
Toimintatuotot	25 795	25 000	25 000
Toimintakulut	-90 495	-148 158	-142 794
Ulkoinen toimintakate	**-64 700**	**-123 158**	**-117 794**
Sisäiset tuotot		55 731	
Sisäiset menot	-4 825	-9 282	-11 184
Sisäiset erät	**-4 825**	**46 449**	**-11 184**
Toimintakate	**-69 525**	**-76 709**	**-128 978**

PELASTUSTOIMI	TP 2016	TA 2017	TA 2018
Toimintatuotot			
Toimintakulut	-199 522	-192 924	-188 111
Ulkoinen toimintakate	**-199 522**	**-192 924**	**-188 111**

ELINKEINOTOIMI	TP 2016	TA 2017	TA 2018
Toimintatuotot	12 541	10 153	10 200
Toimintakulut	-127 872	-89 768	-122 866
Ulkoinen toimintakate	**-115 331**	**-79 615**	**-112 666**
Sisäiset tuotot			
Sisäiset menot	-1 649	-602	-1 135
Sisäiset erät	**-1 649**	**-602**	**-1 135**
Toimintakate	**-116 980**	**-80 217**	**-113 801**

Kunnanhallituksen toimialalla ei ole kokonaisuutena huomattavia taloudellisia muutoksia edellisiin vuosiin nähden. Tehtäväaluetasolla merkittävimmät muutokset koskevat palkkahallintoa ja elinkeinotoimea. Vanhuspalveluiden palvelu- ja rakenneuudistus vaikuttaa osaltaan myös palkkahallinnon tehtäviin. Ennakoidut henkilöstövähennykset pienentävät palkkahallinnon tehtävien määrää, minkä vuoksi palkkasihteerin tehtävä muuttuu syyskuun alusta alkaen osa-aikaiseksi eläköitymistä hyödyntäen. Elinkeinojen edistämiseen ja kuntamarkkinointiin on varattu selvästi vuotta 2017 suurempi määräraha. Elinkeinotoimen määräraha on nyt asetettu lähelle vuoden 2016 tasoa, mutta sen käyttö painottuu ostopalveluihin henkilöstökulujen sijaan.

8.2 Palvelujen järjestäminen

Kunnanhallituksen toimialalle kuuluu kunnan keskushallinto, joka jakautuu talous- ja hallintopalveluihin, henkilöstöhallintoon, tietohallintoon, ICT-palveluihin ja elinkeinopalveluihin. Li-

säksi kunnanhallituksen talousarvion alalisuuteen kuuluvat pelastuspalvelut, jotka ovat toiminnallisesti Keski-Suomen pelastuslaitoksen alaisuudessa. Keskushallinnon palvelut ovat pääosin koko organisaatiota palvelevia tukipalveluita. Lisäksi kunnanhallitus johtaa kunnan viestintää.

Keskushallinto tuottaa talouspalveluaja koko kuntaorganisaatiolle. Kirjanpidon ja laskutuksen lisäksi keskushallinnosta koordinoidaan talousarvio- ja tilinpäätöstyötä sekä tuotetaan asiantuntijapalveluita talousasioissa muille toimialoille.

Hallintopalveluita ovat muun muassa asia- ja asiakirjahallinnan sekä arkistoinnin palvelut ja koordinointi. Keskushallinto ohjeistaa toimialoja yhteisiin käytäntöihin ja valvoo sekä kehittää toimintaa kyseisillä tehtäväalueilla.

Henkilöstöhallinnon palveluita ovat palkanlaskenta ja henkilöstöhallinnon asiantuntijapalvelut. Keskushallinto tuottaa palkkahallinnon palvelut koko kunnalle ja avustaa palkka-asioissa muita toimialoja. Henkilöstöasioiden asiantuntijapalveluihin kuuluu muun muassa virka- ja työehtosopimusten tulkintaan ja soveltamiseen liittyvät palvelut ja toimialojen avustaminen haastavissa henkilöstötilanteissa.

Tietohallinto- ja ICT-palvelut ja niiden toimivuus ovat entistä keskeisemmässä osassa organisaation toimintaa. Digitaalinen tietohallinto integroituu jatkuvasti osaksi asia- ja asiakirjahallintaa ja tulevaisuudessa myös arkistointia. Tiedon hallinta ja tehokas hyödyntäminen luovat mahdollisuuksia työn tuottavuuden kehittämiselle. Ajanmukaiset laitteet ja ICT-tukipalvelut ovat tämän päivän työelämän perusedellytys. Keskushallinto vastaa keskitetysti kunnan laite- ja järjestelmähankinnoista sekä tuottaa toimialoille ICT-tuki- ja neuvontapalveluja.

Elinkeinojen edistämisen palvelut muodostuvat pääasiassa maaseutuasiamiehen palveluista, hanketoiminnasta ja kuntamarkkinoinnista. Kolmannen sektorin hanketoimintaa kunta tukee ensisijaisesti maaseudun kehittämiseen suunnatun Leader-rahoituksen keinoin, minkä lisäksi kunnalla on harkinnan mukaan omaa hanketoimintaa. Viestintä ja markkinointi on asetettu kunnan strategiseksi painopisteeksi, minkä vuoksi markkinoinnin resursointiin panostetaan ja sitä kehitetään kunnan vetovoimaisuuden lisäämiseksi.

8.3 Kehittämisen painopisteet

Viestintä ja markkinointi

Toivakan 6.11.2017 hyväksytyn strategian yksi päämäärä on, että Toivakka tuntuu ja tunnetaan. Tämän päämäärän toteutumisen edellytyksenä on onnistunut viestintä ja markkinointi. Viestinnän ja markkinoinnin kehittäminen läpäisee koko organisaation sillä kehitettävää on niin organisaation sisäisessä viestinnässä kuin ulkoisessa markkinoinnissakin. Vuonna 2018 laaditaan viestintäsuunnitelma ja –ohje, jonka avulla korostetaan viestinnän merkitystä henkilöstön ja päättäjien parissa ja edistetään viestintäosaamista organisaatiossa. Erityiset painopistealueet vuodelle 2018 viestinnän kehittämisessä ovat organisaation sisäisessä viestinnässä vuorovaikutuksen lisääminen johdon ja henkilöstön välillä ja ulkoisessa markkinoinnissa imagomarkkinointi sekä yritystonttien markkinointi.

Asian-, asiakirja- ja tiedonhallinta sekä tietosuoja

Keskushallinto koordinoi arkistointia ja asiakirjahallintoa sekä tuottaa it-palveluita, minkä vuoksi näihin liittyvä kehittämistyö on luontevaa tehdä keskitetysti keskushallintolähtöisesti.

Kunnan tulee vähittäin valmistautua näiden tehtäväalueiden entistä voimakkaampaan digitalisoitumiseen ja muun muassa sähköisen arkistoinnin käyttöönottoon. Järjestelmäpuolen valmiudet kunnassa ovat verrattain hyvät, mutta osaaminen ja olemassa olevien järjestelmien hyödyntäminen on puutteellista. Vuoden 2018 aikana panostetaan osaamisen kehittämiseen ja jakamiseen asian- ja asiakirjahallinnan, arkistoinnin sekä tiedonhallinnan alueilla.

EU:n tietosuoja-asetus astuu voimaan toukokuussa 2018 ja kunnan tulee valmistautua asetuksin mukaisiin vaatimuksiin kehittämällä tietosuojakäytäntöjään. Tietosuoja-asetus tulee huomioida koko organisaatiossa, mutta kehittäminen ja kouluttaminen toteutetaan keskushallintovetoisesti. Kuntaan nimetään kevään 2018 aikana asetuksen mukainen tietosuojavastaava.

8.4 Toimialan tavoitteet ja yhteys kuntastrategiaan

Strateginen linjaus/tavoite	**Toiminnallinen tavoite suunnitelmavuonna**	**Mittarit/indikaattorit**	**Tavoitetaso**
Koko strategia	*Strategian toimeenpano-ohjelmat on laadittu ja hyväksytty.*	*Toimeenpano-ohjelmat hyväksytty suunnitelmavuoden loppuun mennessä.*	*Laaditaan - talousohjelma - henkilöstöohjelma - konserni-/omistaja-ohjelma - viestintäsuunnitelma- ja ohje - tulevaisuusohjelma*
Koko strategia	*Strategian tavoitteisiin pohjautuvan kuntalaiskysely on tehty.*	*Riittävä vastaajamäärä*	*250 vastaajaa*
Ylivertaista yhteisöllisyyttä	*Kuntalaiselle on tehty näkyväksi järjestöjen merkitys hyvinvoinnin ja yhteisöllisyyden edistämisessä.*	*Vanhalla kunnanvirastolla toimivien järjestöjen kanssa on sovittu tavoitteista osana kunnan hyvinvointisuunnitelmaa.*	*Laadullinen arviointi*
Toivakka tuntuu ja tunnetaan	*Vuorovaikutus on lisääntynyt henkilöstön parissa.*	*Työhyvinvointimittauksen vastaukset: ”tiedonkulku työpaikallani on mielestäni riittävää johdon ja henkilöstön välillä”*	*Lähtötaso 2017: 59 % Tavoitetaso 2019: 70 % 2018 ei suoriteta työhyvinvointimittausta – tavoitteen toteutuminen arvioidaan vuoden 2019 hyvinvointimittauksesta.*
Toivakka tuntuu ja tunnetaan	*Houkuttelevan kuntakuva*	*Kuntien välinen tulomuutto suhteessa lähtömuuttoon*	*Tavoitetaso: + 7%*
Palveluiden Toivakka, Toivakka tuntuu ja tunnetaan	*Toivakkaan on syntynyt uutta yritystoimintaa.*	*Myytyjen yritystonttien määrä Toivakassa toimivien yritysten määrä*	*Puolet Viisarimäen yritysalueen tonttipinta-alasta myyty. Lähtötaso: Tavoitetaso:*
Strategian henkilöstöohjelma	*Henkilöstön sairauspoissaolot ovat vähentyneet.*	*Sairauspoissaolopäivien määrä/työntekijä keskimäärin.*	*- 10 %*

Strategian talousohjelma	*Talousarvio- ja tilinpäätösprosessien toimintavarmuus ja sujuvuus on lisääntynyt.*	*Talousarvio- ja tilinpäätösprosessit on kuvattu.* *Talousarvio- ja tilinpäätösprosessien oikea-aikainen läpivienti.*	*Toteutunut/ei toteutunut, laadullinen arviointi* *Toteutunut/ei toteutunut, laadullinen arviointi*

8.5 Riskit

Kunnanhallitus vastaa kokonaisvaltaisen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä kunnassa. Osana kokonaisvaltaista sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa on talousarvion ja tilinpäätöksen yhteydessä arvioitavat ja raportoitavat riskit ja niiden toteumat. Jokainen toimiala arvioi riskejä omasta näkökulmastaan ja pyrkii aktiivisesti välttämään riskien realisoitumista. Sisäisen valvonnan toteuttamista ja riskien realisoitumista raportoidaan tilinpäätöksessä samoin toimialakohtaisesti.

Kunnanhallitus arvioi riskejä toisaalta oman toimialansa näkökulmasta ja toisaalta koko kuntaa koskevia merkittävimpiä riskitekijöitä. Ajankohtaisista taloudellisista riskeistä koko kunnan näkökulmasta suurin on Keski-Suomen Verkkoholding Oy:n (KSVH) omavelkainen lainantakaus, jonka kokonaismäärä on noin 3,6 miljoonaa euroa. Yhtiön ja sen omistaman Keski-Suomen Valokuituverkot Oy:n julkisuudessakin esiintyneet rahoitushaasteet ovat todellisia, minkä vuoksi kunnan mittakaavassa erittäin suuren takausriskin realisoitumiseen on aidosti varauduttava. Riski on merkittävä ja sen realisoitumisella voi olla heikentäviä vaikutuksia kunnan muuhun palvelutuotantoon ja tehtävien hoitoon.

Toinen merkittävä taloudellinen riski on kunnan asukasluvun negatiivinen kehitys. Kunnassa on tehty merkittäviä investointeja ja osittain niiden avullakin toivottua kasvua ei ole vielä syntynyt. Nyt kunnan taloussuunnittelu nojaa vahvasti oletukseen, että kunnan asukasluku lähtee edellisvuosia ripeämpään kasvuun. Asukasluvun negatiivisen kehityksen riskin realisoitumiseen on varauduttava suunnittelemalla kunnan taloutta ja toimintaa niin, että ne tosiasiallisesti sopeutetaan väkiluvun kehitykseen.

Kansan- ja valtiontalouden kehitys ja muutokset asettavat kunnalle aina riskejä. Vaikka kansantalouden kehityssuunta näyttää tällä hetkellä hyvältä on kunnan aina huomioitava toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset ja varauduttava niiden taloudellisiin ja toiminnallisiin riskivaikutuksiin. Riskiä pystytään pienentämään huomioimalla kaikessa suunnittelussa laajempi toimintaympäristö. Erityisen suuren haasteen ja riskin tällä hetkellä kunnalle asetta sote- ja maakuntauudistus. Epätietoisuus uudistuksen toteutumisesta ja aikataulusta asettaa erityisiä haasteita talouden suunnittelulle. Kunta ei voi ryhtyä tekemään rakenteellisia uudistuksia organisaatiossa ennakoiden ennen kuin uudistukseen liittyvä lainsäädäntö on hyväksytty ja lopullinen aikataulu tiedossa. Taloutta joudutaan suunnittelemaan kahden eri tulevaisuuskuvan mukaisesti, joiden lopputulemat kunnan näkökulmasta ovat hyvinkin poikkeavat.

Koko kunnassa ja myös kunnanhallituksen toimialalla on myös merkittäviä henkilöstöön liittyviä riskejä. Sekä sisäisen että ulkoisen valvonnan osalta on myös aikaisemmin nostettu esille avainhenkilöriskejä, jotka ovat pienessä kuntaorganisaatiossa kiistattomat, mutta erittäin vaikeat neutraloida. Monet kunnan toiminnot ovat yhden avainhenkilön tehtävien ja tietotaidon varassa, mikä tekee organisaation toiminnan tietyiltä osin erityisen haavoittuvaiseksi esimerkiksi pitkien sairastapausten tai tapaturmien kohdalla. Lisäksi osalle henkilöistä kasaantuu useita rooleja, mikä asettaa talouden ja toiminnan valvonnalle haasteen huolehtia aseman väärinkäytösten ehkäisemisestä. Keskushallinnossa erityisen haavoittuvaisia toimintoja ovat kirjanpito- ja talouspalvelut sekä it-palvelut.

Kunta- ja viranomaistyönkin siirtyessä entistä enemmän digitaaliseen muotoon korostuvat tietojärjestelmä- ja tietosuojariskit entistä enemmän. Tietojärjestelmien haavoittuvuus liittyy osaltaan avainhenkilöriskeihin, mutta osittain myös järjestelmätoimittajien toimintavarmuuteen ja huoltovarmuuteen. Riskiä voidaan osin hallita valitsemalla luotettavaksi tunnettuja järjestelmätoimittajia. Digitaalisessa maailmassa merkittävämmäksi kasvavat tietosuojariskit. Kunnassa käsitellään muun muassa monia henkilötietoja ja muita salassa pidettäviä tietoja digitaalisessa muodossa, minkä vuoksi tietosuojasta huolehtiminen on erittäin tärkeää. EU:n tietosuoja-asetuksen määräykset ja niiden toimeenpano auttavat hallitsemaan riskiä, mutta riskin realisoitumisen välttämiseksi on tehtävät jatkuvasti töitä. Tietosuojariski tulee muistaa huomioida myös muualla kuin sähköisissä ympäristöissä. Perinteiset paperiarkistot ja työhuonesäilytyksessä oleva asiakirjat sisältävät yhtä lailla salassa pidettävää tietoa.

Oman riskinsä aiheuttaa myös päätöksenteko ja siihen liittyvät prosessit. Kunnan toiminnan tulee noudattaa valtuuston hyväksymää strategiaa, hallintosääntöä, talousarviota ja muita määräyksiä. Muiden päätösten tulisi aina toteuttaa valtuuston antamia suuntaviivoja.

Päätöksentekoon liittyy esimerkiksi seuraavia tilanteita:

- Päätöksenteko varmuuden vallitessa. Oletetaan, että käytettävissä on kaikki päätöksenteon kannalta oleellinen tieto. Lisäksi päätöksenteon päämäärä on selvä ja pysyvä. Yksi vaihtoehdoista on optimaalinen ja se valitaan.
- Päätöksenteko riskin vallitessa. Lopputuloksesta ei ole varmuutta. Käytettävissä on kuitenkin objektiivisesti todennettavia todennäköisyyksiä eri lopputuloksille.
- Päätöksenteko epävarmuuden vallitessa. Tiedetään, että on vaihtoehtoisia toimintatapoja, ja toimilla eri seurauksia. Seurausten todennäköisyyttä ei tarkalleen tiedetä.
- Päätöksenteko tietämättömyyden vallitessa. Ei tunneta kaikkia relevantteja vaihtoehtoja, eikä vaihtoehtojen mahdollisia seurauksia.
- Päätöksenteko sosiaalisessa tilanteessa, jossa osapuolten päätökset vaikuttavat toisiinsa.

Rationaalinen päätöksenteko perustuu tulevaisuudennäkymien muodostamiseen ja vertailuun. Päätöksiä valmisteltaessa pohditaan, millaisia päätösvaihtoehtoja on olemassa ja minkälaisia vaikutuksia päätöksillä on (esim. taloudellisten vaikutusten arviointi, yritysvaikutusten arviointi, lapsivaikutusten arviointi, ympäristövaikutusten arviointi jne.) Parhaana päätöksenä pidetään sitä, joka johtaa mahdollisimman positiiviseen lopputulokseen. Kunnan toiminta edellyttää käsitystä toimintaympäristön tulevista tapahtumista sekä ajantasaista tietoa taloudesta.

Päätöksenteossa keskeiseksi ongelmaksi muodostuu usein käytettävissä olevien arvioiden, laskelmien ja ennusteiden luotettavuus. Ennusteisiin liittyvää epävarmuutta pidetäänkin joskus syynä välttää asioihin puuttumista tai siirtää seurauksiltaan epävarmoja toimenpiteitä myöhemmäksi. Yksi vaihtoehto on odottaa ja katsoa sekä kerätä uutta tietoa.

Päätöksenteko vaatii sekä kovaa että pehmeää informaatiota. Päätöksentekijällä on käytettävissään kunnan kova tieto, mutta henkilöllä, joka kokoaa yhteen eri vaihtoehtoja, ei ole pääsyä päätöksentekijän omaamaan pehmeään informaatioon (intuitioon ja tunteeseen). Päätöksentekijällä tuleekin olla kiinteä suhde kunnan eri toimintoihin sekä ympäröivään ympäristöön, jota pidetään yllä jatkuvalla dialogilla.

Useimmissa tilanteissa päätöksiä ei voida tehdä täydellisen varmuuden vallitessa ja siitä syystä päätökseen liittyy riskiä. Riskipäätöksissä tiedetään vain lopputuloksen todennäköisyys, mutta kaikkia tilanteeseen vaikuttavia tekijöitä ei tiedetä.

9 Perusturvalautakunta

Perusturvalautakunta vastaa kunnan tehtäväksi laissa säädettyjen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämisestä, seuraamisesta ja kehittämisestä. Perusturvalautakunta huolehtii sosiaali- ja terveyspalveluiden yhteensovittamisesta ja toimialansa tarkoituksenmukaisen palvelurakenteen seuraamisesta.

Perusturvalautakunnan alaisuudessa toimii perusturvan toimiala jakautuen edelleen palvelualueiksi, joita ovat

- Lasten ja perheiden palvelut
- Työikäisten palvelut
- Vanhusten ja vammaisten palvelut
- Terveyspalvelut

9.1 Talous

	2016	TA 2017	TA 2018
PERUSTURVALAUTAKUNTA			
TULOSLASKELMA			
Myyntituotot	21 937	3 680	13 558
Maksutuotot	431 508	480 600	262 750
Tuet ja avustukset	99 468	69 500	58 700
Muut toimintatuotot	7 299		6 000
TOIMINTATUOTOT	**560 212**	**553 780**	**341 008**
Henkilöstökulut	-2 467 545	-1 461 546	-1 709 762
Palvelujen ostot	-5 024 695	-4 944 520	-4 970 625
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-122 214	-132 070	-89 805
Avustukset	-336 768	-345 334	-912 491
Muut toimintakulut	-26 546	-17 600	-26 490
TOIMINTAKULUT	**-7 977 768**	**-7 901 070**	**-7 709 173**
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	**-7 417 556**	**-7 347 290**	**-7 368 165**
VUOSIKATE	**-7 417 556**	**-7 347 290**	**-7 368 165**
Poistot ja arvonalentumiset			
Suunnitelman mukaiset poistot	-2 243	-4 893	-4 561
TILIKAUDEN TULOS	**-7 419 799**	**-7 352 183**	**-7 372 726**
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	**-7 419 799**	**-7 352 183**	**-7 372 726**
			Valtuuston sitova taso

PERUSTURVALAUTAKUNTA Hallinto	2016	TA 2017	TA 2018
Toimintatuotot	3 140	1 200	2 400
Toimintakulut	-81 034	-77 042	-101 898
Toimintakate	**-77 894**	**-75 842**	**-99 498**
Sisäiset tuotot			
Sisäiset menot	**-13 785**	**-24 917**	**-13 589**
Sisäiset erät	**-13 785**	**-24 917**	**-13 589**
Toimintakate	**-91 679**	**-100 759**	**-113 087**

Perusturvan toimialan talousarvion merkittävin taloudellinen ja toiminnallinen muutos vuodelle 2018 liittyy vanhuspalveluiden palvelurakenneuudistukseen. Esperi Care Oy on alustavasti ilmoittanut aloittavansa toiminnan uudessa rakenteilla olevassa hoivakodissa, Hoivakoti Soivakassa, loppukeväästä 2018. Tämän vuoksi kunnassa on jo hyväksytty tehostetun palveluasumisen palvelusetelin käyttöönotto ja toiminta vanhoissa tiloissa osoitteessa Jussilantie 8 on päättymässä tehostetun palveluasumisen sekä laitoshoidon osalta siirtymäajan jälkeen kesällä 2018.

Uuteen hoivakotiin on tulossa tehostetun palveluasumisen lisäksi kevyempää palveluasumista, jollaista kunnassa ei aiemmin ole ollut tarjolla. Samassa yhteydessä ikäihmisten laitoshoito puretaan Toivakan kunnassa kokonaan.

Talousarvion näkökulmasta vanhuspalveluiden rakenneuudistus tarkoittaa sitä, että henkilökunnan palkkoihin varattavat määrärahat ovat aiemmista vuosista poiketen merkittävästi alemmat ja toisaalta uutena menokohtana talousarvioon varataan määrärahat palvelusteliin. Samaan aikaan kunnassa on tarkasteltava kuntaan jäävän palvelun kokonaisuutta ja palvelujen tarvetta esimerkiksi päiväkeskustoiminnan osalta.

9.2 Palvelujen järjestäminen

Lasten- ja perheiden palvelut

Lasten ja perheiden palvelut koostuvat nimensä mukaisesti erilaisista lapsille ja perheille suunnatuista palveluista sisältäen esimerkiksi perhetyön, lapsiperheiden kotipalvelun, kuraattoripalvelut, lastenvalvonnan sekä lastensuojelun eri muotoineen. Lasten ja perheiden palveluissa painotetaan yhteistyötä eri toimijoiden kanssa sekä ennaltaehkäisevien palveluiden ja varhaisen tuen järjestämistä oikea-aikaisesti.

Lasten ja perheiden palvelut turvaavat osaltaan lapsen oikeudet turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun ja huolenpitoon. Lisäksi parannetaan lasten kasvu- ja kehitysolosuhteita sekä tuetaan vanhempia lastensa kasvatuksessa. Teemme tiivistä ennaltaehkäisevää ja avohuollollista lastensuojelutyötä yhteistyössä perheiden sekä muiden toimijoiden kanssa.

Lasten ja perheiden palvelut eivät aina vaadi lastensuojelun asiakkuutta. Lasten kasvua, kehitystä ja perheiden hyvinvointia edistetään myös ehkäisevän lastensuojelun keinoin.

LASTEN JA PERHEIDEN PALVELUT	TP 2016	TA 2017	TA 2018
Toimintatuotot	27 150	41 000	28 680
Toimintakulut	-322 801	-354 924	-371 377
Ulkoinen toimintakate	-295 651	-313 924	-342 697
Sisäiset tuotot			
Sisäiset menot	-34 648	-49 569	-53 255
Sisäiset erät	**-34 648**	**-49 569**	**-53 255**
Toimintakate	-330 299	-363 493	-395 952

Työikäisten palvelut

Työikäisten palveluilla lisätään kuntalaisten hyvinvointia, vähennetään eriarvoisuutta sekä vahvistetaan yhteiskunnallista osallisuutta. Työikäisten palvelukokonaisuuteen kuuluu keskeisesti aikuissosiaalityön, työllisyydenhoidon, päihdehuollon sekä etsivän nuorisotyön palvelut.

Palvelukokonaisuuden avulla vahvistetaan täysi-ikäisten kuntalaisten toimintakykyä ja elämänlaatua. Käytännössä asiakkaiden kanssa etsitään yhdessä keinoja sujuvampaan arkeen esimerkiksi yhteistyöverkostoissa sekä tukemalla kuntalaisia eri tavoin itsenäiseen arkeen. Verkostojen kanssa työskentely kuntalaisen parhaaksi on tärkeä osa palvelukokonaisuutta.

MUU SOSIAALITOIMI	TP 2016	TA 2017	TA 2018
Toimintatuotot	44 310	5 000	22 800
Toimintakulut	-238 176	-239 600	-147 256
Ulkoinen toimintakate	**-193 866**	**-234 600**	**-124 456**

Vanhus- ja vammaispalvelut

Ikäihmisille suunnattujen palveluiden palvelurakenneuudistuksen jälkeen yksityinen palveluntuottaja tuottaa kunnassa ikäihmisten asumispalvelut lähes kokonaan. Kunta tuottaa jatkossa ikäihmisille erilaisia kotona asumista tukevia palveluja kuten kotihoitoa, omaishoidontukea, kuntoutusta tukevia sekä toimintakykyä ylläpitäviä palveluja. Jatkossa hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen nostetaan entistä enemmän esille ja yhteisen kehittämisen kohteeksi.

Vammaisten palveluissa Toivakan kunnan oma päivä- ja työtoimintakeskus on vakiintunut Toivakan kunnassa asiakaslähtöiseksi ja joustavaksi tavaksi vastata asiakkaiden tarpeisiin. Päiväkeskus toimii joustavasti ympärivuoden ja on kunnassa keskus, jonka kautta koordinoituu kunnan järjestämisvastuulla olevat vammaisten palvelut.

IKÄÄNTYVIEN PALVELUT	TP 2016	TA 2017	TA 2018
Toimintatuotot	463 912	493 580	262 288
Toimintakulut	-2 265 535	-2 237 841	-2 088 889
Ulkoinen toimintakate	**-1 801 623**	**-1 744 261**	**-1 826 601**
Sisäiset tuotot			
Sisäiset menot	-332 198	-261 868	-142 044
Sisäiset erät	**-332 198**	**-261 868**	**-142 044**
Toimintakate	**-2 133 821**	**-2 006 129**	**-1 968 645**

KEHITYSVAMMAPALVELUT	TP 2016	TA 2017	TA 2018
Toimintatuotot	8 887	6 000	7 500
Toimintakulut	-232 903	-240 883	-245 679
Ulkoinen toimintakate	**-244 016**	**-234 883**	**-238 179**
Sisäiset tuotot			
Sisäiset menot	-13 294	-17 674	-19 360
Sisäiset erät	**-13 294**	**-17 674**	**-19 360**
Toimintakate	**-257 310**	**-252 557**	**-257 539**

MUUT IKÄÄNTYVIEN JA VAMMAISTEN PALVELUT	TP 2016	TA 2017	TA 2018
Toimintatuotot	12 813	7 000	17 340
Toimintakulut	-302 019	-336 546	-256 089
Ulkoinen toimintakate	**-289 206**	**-329 546**	**-238 749**
Sisäiset tuotot			
Sisäiset menot	-1 179	-9 019	-907
Sisäiset erät	**-1 179**	**-9 019**	**-907**
Toimintakate	**-290 385**	**-338 565**	**-239 656**

Terveyspalvelut

Terveyspalvelut voidaan jakaa karkeasti kolmeen osaan: perusterveydenhuoltoon, erikoissairaanhoitoon sekä ympäristöterveydenhuoltoon.

TERVEYDENHUOLTO	TP 2016	TA 2017	TA 2018
Toimintatuotot			
Toimintakulut	-4 529 571	-4 399 934	-4 491 685
Ulkoinen toimintakate	**-4 529 571**	**-4 399 934**	**-4 491 685**
PÄIHDEHUOLTO	**TP 2016**	**TA 2017**	**TA 2018**
Toimintatuotot			
Toimintakulut	-5 730	-14 300	-6 300
Ulkoinen toimintakate	**-5 730**	**-14 300**	**-6 300**

Perusterveydenhuolto:

Seututerveyskeskusta perustettaessa sen jäsenkunnat, Toivakka mukaan lukien ovat siirtäneet perusterveydenhuollon ja siihen kiinteästi liittyvän sosiaalitoimen piiriin kuuluvien palveluiden järjestämisvastuun Keski-Suomen sairaanhoitopiirin kuntayhtymälle. Järjestämisvastuuseen kuuluu kuntalaisten tarpeiden ja niitä tyydyttävien palvelujen palvelutason määrittely sekä päätöksenteko siitä, millä palvelurakenteella, kustannus- ja laatutasolla palveluja kuntalaisille tuotetaan ja keiden palvelujen tuottajien toimesta. Järjestämisvastuu tarkoittaa siis huolehtimista siitä, että väestölle turvataan palvelut riippumatta siitä, miten ja keiden toimesta ne tuotetaan. Järjestämisvastuuta edustaa järjestämistoimikunta. Seututerveyskeskuksen perustehtävä on tarjota turvallista, luotettavaa ja osaavaa lähipalvelua asiakkaan parhaaksi. Talouden osalta Seututerveyskeskus ennakoi lievää laskua perusterveydenhuollon menoihin.

Erikoissairaanhoito:

Keski-Suomen sairaanhoitopiirin tuottaman erikoissairaanhoidon perustehtäväksi on kirjattu kansallisiin ja kansainvälisiin suosituksiin perustavan, luotettavan, turvallisen ja vaikuttavan hoidon tarjoaminen potilaan parhaaksi. Lähtökohtana erikoissairaanhoidossa on sairaala, jossa annetaan potilaiden tarvitseman tutkimuksen, hoidon ja kuntoutuksen kokonaisvaltaisesti ja tehokkaasti.

Vuodelle 2018 toimintaan Keskisuomen sairaanhoitopiiri ei ennakoi oleellisia tehtävänsiirtoja tai laajoja toiminnan muutoksia, joilla olisi vaikutusta hoitopalvelujen laskutukseen Toivakan kunnan osalta. Investoinneissa sairaala Novalla on merkittävä rooli. Omassa talousarvioesityksessään Keski- Suomen sairaanhoitopiiri ei esitä merkittäviä muutoksia asiakasmaksuihin eikä tuotteistukseensa. Myös kalliiden hoitojen tasausraja säilyy ennallaan 60 000€.

9.3 Kehittämisen painopisteet

Perusturvan toimiala on määritellyt vuodelle 2018 kolme kuntastrategiaa tukevaa painopistettä, yhden lasten ja perheiden palveluihin, yhden työikäisten palveluihin ja yhden ikäihmisten palveluihin. Terveyspalvelut määrittelevät omissa talousarvioesityksissään omat painopistealueensa.

Lasten- ja perheiden palvelut:

Valtakunnallisen ja maakunnallisen LAPE muutosohjelman tavoite on uudistaa lapsi- ja perhepalveluiden usein hajanainen palvelujärjestelmä lapsi- ja perhelähtöiseksi kunnan ja maakunnan toimintaympäristöön. Ohjelman avulla halutaan toteuttaa asteittain kokonaisvaltainen uudistus, jossa siirretään painopistettä kaikille yhteisiin ja ennaltaehkäiseviin palveluihin sekä varhaiseen tukeen ja hoitoon. Samanaikaisesti tavoitteena on erityis- ja vaativimman tason palveluiden kehittäminen. Toivakan kunnassa LAPE –hanke on otettu yhdeksi väli-

neeksi uudistaa palveluja entistä enemmän perheiden tarpeista käsin. Toivakan kunnan perusturvan toimiala on osaltaan sitoutunut kehittämistyöhön ja eri toimijoiden yhteisen toimintamallin luomiseen.

Vuonna 2018 Toivakan kunnan perusturvassa kehitetään ja otetaan käyttöön nopean toimintamallin prosessi lasten ja perheiden palveluissa. Vuoden aikana luodaan toimintamallit arviointiprosessien nopealle ja entistä asiakasystävällisemmälle läpiviemiselle. Asiakasprosessia kehittämällä ja mallintamalla vuoden 2018 aikana tarkastella sitä, voidaanko lastensuojelun arviointiprosessia sujuvoittaa ja nopeuttaa lain määräämistä aikarajoista lasten ja perheiden eduksi.

Työikäisten palvelut

Työikäisten palveluissa erityisenä painopisteenä on vahvistaa kunnan työllisyydenhoidon palveluita, joilla työikäisten osallisuutta vahvistetaan. Tällainen palvelu on esimerkiksi ”Taitavat kädet” - myymälän toiminta, jota kehitetään yhdessä eri toimialojen sekä toimijoiden yhteistyönä.

Vanhusten ja vammaisten palvelut:

Vuonna 2018 Toivakan vanhuspalveluissa toteutetaan kattava rakenneuudistus, jonka myötä Toivakan kunnasta laitoshoito puretaan kokonaan. Rakenneuudistuksessa tehostettu palveluasuminen siirtyy yksityiselle palveluntuottajalle ja palveluntuottaja alkaa tuottaa kunnassa jo pitkään toivottua kevyempää palveluasumista.

Tulevaisuudessa kunnalla on mahdollisuus ohjata vanhuspalveluiden rakennetta kotihoitoa, päiväkeskustoimintaa, omaishoitoa ja palveluohjausta kehittämällä vuoteen 2020 saakka, jolloin palvelut ovat suunnitelman mukaan siirtymässä maakunnan järjestämisvastuulle.

Tulevaisuudessa kuntalaisten oikea-aikainen hakeutuminen oikeanlaisiin palveluihin ja varautuminen iän tuomiin muutoksiin on yhä tärkeämpää, samoin kuin kunnan tehtävä terveyden ja hyvinvoinnin edistäjänä.

9.4 Toimialan tavoitteet ja yhteys kuntastrategiaan

Strateginen linjaus	**Toiminnallinen tavoite**	**keino/indikaattori**	**Tavoitetaso**
Ylivertaista yhteisöllisyyttä	*Työllisyydenhoitoon kehitettyjen toimenpiteiden vakiinnuttaminen ja vahvistaminen kuntalaisten parhaaksi*	*Työttömien työnhakijoiden määrä*	*alle 10%*
		Työmarkkinatuen kuntaosuus	*alle 100 000 € /vuosi*
		Kuntouttavan työtoiminnan järjestetyt työtoimintapäivät	*vähintään 70pv / kk*
		Nuorisotyöttömyys	*Nolla*
		Taitavat kädet toiminnan vakiinnuttaminen	*Toiminta osoittaa hyötynsä kuntalaisten hyvinvoinnin edistäjänä poikkihallinnollisesti*
Ylivertaista yhteisöllisyyttä	*Vanhuspalveluiden rakenneuudistus*	*Hyvinvointikäynnit 79-vuotta täyttäville henkilöille*	*Käynti toteutuu yli 80 %:lle ko. ikäluokasta*

	”ikäystävällinen kunta”	*Ikäihmisten päiväkeskus-/kuntosalitoiminnan käynnistämisen edellytykset selvitettään*	*Päiväkeskus toiminta käynnistyy syksyllä 2018*
		Edistetään ikääntyville sopivan teknologian saamista kunnan palveluvalikoimaan	*Kotihoito kokeilee tabletteja tai muuta sopivaksi katsottua teknologiaa vähintään viidelle asiakkaalle*
		Toteutetaan laitoshoidon purku kunnassa	*Ikäihmisiä laitoshoidossa 0*
Palvelujen Toivakka	*Lasten ja perheiden palveluprosessien kehittäminen lasten ja perheiden eduksi*	*luodaan toimintamallit arviointiprosessien nopealle ja asiakasystävälliselle läpiviemiselle*	*Alitetaan lain edellyttämä kolmen kuukauden määräaika lastensuojelun palvelutarpeen arvioinnille*
		Eri hallinnon alojen ja eri toimijoiden tiivis yhteistyö ja tiedonkulun vahvistaminen	*Lape-toiminta ja perhekeskus verkosto on vakiintunut toiminta kunnassa*
		Lastensuojeluprosessin selkiyttäminen ja säännöllisen vaikuttavuuden arvioinnin käyttöön otto	*Lastensuojeluprosessin etenemistä ja vaikuttavuutta mitataan tarkoitukseen luodun mittariston avulla kolmen kuukauden välein.*

9.5 Riskit

Strategiset riskit

Maakunta- ja sote-valmistelu pitää sisällään strategisen tason riskejä perusturvan toimialalla. Sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistus on venynyt useilla vuosilla ja jarruttaa siten kehittämistä kuntatasolla. Valmistelun epävarmuus tuo päätökseentekoon epävarmuutta, kun maakuntavalmistelu on osattava ottaa huomioon päätösten vaikutusta arvioitaessa, mutta huomioon otettavat seikat ovat epäselviä. Lainsäädännölliset ja muut valtiovallan muutokset pitävät sisällään strategisenriskin, että aina ei kyetä reagoimaan tarpeeksi nopeasti muuttuneisiin tilanteisiin.

Taloudelliset riskit

Talousarvion toteutumisen osalta kaksi suurinta taloudellista epävarmuustekijää liittyy terveydenhuoltomenojen toteutumiseen sekä vanhuspalveluiden rakenneuudistukseen. Erityisesti erikoissairaanhoidon menoissa vaihtelu on menneinä vuosina ollut talousarvioon nähden suurta ja terveydenhuoltomenojen määrää on ollut vaikea ennakoida. Vanhuspalveluiden epävarmuustekijä liittyy yksityisen palveluntuottajan toiminnan aloittamiseen ja siirtymävaiheeseen, joka uuden toiminnan aloittamisesta ja vanhan toiminnan päättämiseen asiakasystävällisesti liittyy.

Operatiiviset riskit

Perusturvan toimialalla operatiivisen tason riskien hallinnalla tarkoitetaan asiakas- ja potilastyössä esiintyvien vaarojen tunnistamista, vaarojen aiheuttamien riskien suuruuden mää-

rittämistä ja riskien merkityksen arviointia. Näihin vaarojen tunnistamiseen liittyy aina fyysisen toimintaympäristön ja työvälineiden arviointi. Riskien arviointi on osaltaan ennakoivaa työsuojelua.

Operatiivisen tason riskeistä keskeisin riski liittyy henkilöstön sairauspoissaoloihin. Sairauspoissaolot vaikeuttavat työnsuunnittelua ja lisäävät myös taloudellista riskiä toimintamenojen kasvuna. Sosiaalitoimessa operatiivisen tason riskin palvelun toimivuudelle aiheuttaa erityisesti se, että kukin työntekijä on yleensä ainoa ammattikuntansa edustaja ja esimerkiksi äkilliset sairauspoissaolot aiheuttavat toiminnan jatkumiselle ja henkilöstön jaksamiselle selvän riskin. Asiakkaitten palvelutarpeet ovat olleet viime vuosina kasvussa, joten myös se asettaa omat haasteensa palvelutuotannolle.

Henkilöstön sairauspoissaoloihin ja työssä jaksamiseen vaikutetaan työhyvinvoinnin keinoin. Keinoja ovat mm. osaamisen ja esimiestyön kehittäminen, varhainen puuttuminen, työhön palaamisen tukeminen ja työtapaturmien ehkäiseminen. Toimenpiteitä toteutetaan aktiivisessa yhteistyössä työterveyden ja työsuojelun kanssa.

Sisäinen valvonta

Sisäinen valvonta perusturvassa on osa kunnan jokapäiväistä johtamisjärjestelmää, jolla parannetaan päämäärien ja tavoitteiden saavuttamista. Sisäisellä valvonnalla pyritään varmistamaan

- toimintojen tehokkuus ja tarkoituksenmukaisuus
- taloudellisen raportoinnin luotettavuus
- lakien ja säädösten noudattaminen

Vuoden 2018 erityisenä painopisteenä sisäisen valvonnan osalta on kiinnittää entistä enemmän huomiota toimintojen vaikuttavuuteen sekä asiakasprosessien sujuvuuteen. Asiakastarpeiden kasvun myötä toimintoja tulee voida tarkastella kriittisesti.

Sosiaalihuollon raportointiin on olemassa liian vähän ajantasaista raportointimateriaalia. Tämän vuoksi omaa raportointi- ja seurantajärjestelmää on tulevana vuonna parannettava. Toimintojen tehokkuus ja tarkoituksenmukaisuuden sisäinen valvonta liittyy oleellisesti lähiesimiestyöhön ja johtamisen kehittämiseen.

10 Sivistyslautakunta

Sivistystoimen tehtävänä on muodostaa varhaiskasvatus-, esi- ja perusopetus-, kirjasto-, kulttuuri-, liikunta- ja vapaa-ajan sekä yleissivistävän koulutuksen palveluista kokonaisuus, joka tehokkaasti ja taloudellisesti edistää kuntalaisten koulutustarpeita, sekä henkisen ja fyysisen kehittämisen tarpeita.

10.1 Talous

	2016	TA 2017	TA 2018
00005000 SIVISTYSTOIMENLAUTAKUNTA TULOSLASKELMA **TOIMINTATUOTOT ulkoinen**			
Myyntituotot	402 507	399 263	380 873
Maksutuotot	118 140	120 000	109 500
Tuet ja avustukset	47 871	18 300	21 750
Muut toimintatuotot	587		700
TOIMINTATUOTOT	**569 104**	**537 563**	**512 823**
TOIMINTAKULUT			
Henkilöstökulut	-2 639 223	-2 725 136	-2 805 489
Palvelujen ostot	-827 778	-840 175	-777 890
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-155 978	-198 440	-204 550
Avustukset	-493 771	-434 500	-314 000
Muut toimintakulut	-12 692	-800	-9 856
TOIMINTAKULUT	**-4 129 441**	**-4 199 051**	**-4 111 785**
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	**-3 560 337**	**-3 661 488**	**-3 598 962**
VUOSIKATE	**-3 560 337**	**-3 661 488**	**-3 598 962**
Poistot ja arvonalentumiset			
Suunnitelman mukaiset poistot	-42 761	-26 748	-67 866
Poistot ja arvonalentumiset	-42 761	-26 748	-67 866
TILIKAUDEN TULOS	**-3 603 098**	**-3 688 236**	**-3 666 828**
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	**-3 603 098**	**-3 688 236**	**-3 666 828**

Kunnanhallituksen antama sivistystoimen talousarvioraami on -3 622 500 €. Talousarvioraamissa toimintatuotot on arvioitu 515 000 € suuruiseksi ja toimintakulut 4 137 500 € suuruiseksi. Sivistystoimen talousarvioesitys vuodelle 2018 on raamin mukainen, suuruudeltaan 3 611 073 €. Talousarvioesityksessä toimintatuottoja on 512 823 € ja toimintakuluja 4 113 385 € ja poistoja 67 866 €.

Menojen lisäystä syntyy perusopetuksen puolelta 110 000 €, joka koostuu henkilöstökuluista n. 70 000 € ja koulukuljetuksista 40 000 €. €. Henkilöstökulut lisääntyvät tuntikehyksen kasvaessa. Oppilasmäärän kasvaessa joudutaan tuntikehystä lisäämään.

Kirjastotoimessa henkilöstökulut lisääntyvät n.30 000 € vuoden 2017 talousarvioon nähden. Vuonna 2017 kirjastossa on toiminut 2 työntekijää ja vuonna 2018 kirjastossa on kolme työntekijää.

Vastaavasti varhaiskasvatuksen talousarvio vähenee n.135 000 €, josta perhepäivähoidon osuus n. 20 000 € ja avustukset kotitalouksille 115 000 €. Varhaiskasvatuksen menojen supistuminen johtuu lapsimäärän vähenemisestä.

10.2 Palvelujen järjestäminen

Sivistystoimen hallinto

Sivistystoimenlautakunta päättää vastuualueellaan toiminnassa noudatettavista perusteista ja yleisistä ohjeista, toimialansa kehittämissuunnasta, painopistealueista ja toimintasuunnitelmasta sekä valmistelee ja tekee esityksiä sivistystoimen hoitamiseen tarvittavista määrärahoista. Lautakunta kokoontuu pääsääntöisesti kerran kuukaudessa, paitsi kesä- ja heinäkuussa tarvittaessa. Koulukeskuksen rehtori hoitaa oman toimensa ohella sivistystoimenjohtajan tehtävät (10 %) ja koulusihteerin työajasta kuluu noin 35 % sivistystoimen hallinnossa ja 40 % perusopetuksessa työskentelyyn sekä 25 % keskushallinnossa työskentelyyn.

SIVISTYSTOIMI HALLINTO	TP 2016	TA 2017	TA 2018
Toimintatuotot			
Toimintakulut	-48 067	-58 374	-62 192
Ulkoinen toimintakate	**-48 067**	**-58 374**	**-62 192**
Sisäiset tuotot			
Sisäiset menot	-7 848	-2 324	-14 619
Sisäiset erät	**-7 848**	**-2 324**	**-14 619**
Toimintakate	**-55 915**	**-60 698**	**-76 811**

Perusopetus

Toivakassa toimii kaksi perusopetusta antavaa koulua, Kankaisten koulu ja Toivakan koulukeskus. Kankaisten koulu on luokat 0-6 käsittävä koulu ja Toivakan koulukeskus luokat 0-9 käsittävä yhtenäiskoulu. Kunnassa erityisopetusta antavat kolme laaja-alaista erityisopettajaa sekä erityisluokan opettaja YPR-ryhmässä. Mikäli oman kunnan erityisopetuspalvelut eivät riitä, järjestetään erityistä tukea tarvitsevien opetus pääsääntöisesti Jyväskylässä sijaitsevassa valtion erityiskoulussa.

Perusopetuksen oppilasmäärä lisääntyy ennusteiden mukaan koko suunnitelmakauden. Syksyllä 2018 oppilasmäärä Kankaisilla on esioppilaat mukaan lukien 48 oppilasta. Koulukeskuksessa esioppilaat mukaan lukien on 322 oppilasta. Opetusryhmien määrä lisääntyy ja Toivakan koulukeskus on lv. 2018-2019 ennusteen mukaan yhtä ikäluokkaa lukuun ottamatta kaksisarjainen koulu. Oppilasennusteen mukainen oppilasmäärä lv. 2019-2020 on Kankaisilla esioppilaat mukaan lukien 47 oppilasta, ja koulukeskuksessa esioppilaat mukaan lukien 324 oppilasta. Kankainen-Ruuhimäki alueelle suunnitellaan koulu-päiväkoti hanketta. Oppilasmäärän kasvusta johtuen koulujen tuntikehystä joudutaan lisäämään.

Uudet perusopetuksen opetussuunnitelmat on otettu käyttöön elokuussa 2016 luokilla 1-6 ja elokuussa 2017 seitsemännellä vuosiluokalla. Opetussuunnitelmien käyttöönotto etenee asteittain siten, että elokuussa 2018 uusia opetussuunnitelmia noudatetaan kahdeksansilla luokilla ja elokuusta 2019 yhdeksänsillä luokilla. Uudistuneiden opetussuunnitelman perusteiden myötä opetuksessa huomioidaan koulujen suunnittelemalla tavalla TVT-taitojen kehittäminen. Tämä edellyttää riittävää taloudellisten resurssien varaamista laitteiden hankintaan, TVT-taitojen koulutukseen ja uudistuvien opetussuunnitelmien koulutukseen.

PERUSOPETUS		TP 2016		TA 2017		TA 2018
Toimintatuotot		365 719		365 863		375 905
Toimintakulut		-2 310 111		-2 343 554		-2 394 766
Ulkoinen toimintakate		**-1 944 392**		**-1 977 691**		**-2 018 861**
Sisäiset tuotot						
Sisäiset menot		-727 239		-713 189		-908 027
Sisäiset erät		**-727 239**		**-713 189**		**-908 027**
Toimintakate		**-2 671 631**		**-2 690 880**		**-2 926 888**

Esiopetus

Toivakassa esiopetusta järjestetään Toivakan koulukeskuksessa, Kankaisten koululla sekä yksityisessä Päiväkoti Kompassissa neljänä päivänä viikossa.

Koulukeskuksessa kehitetään ja toteutetaan edelleen uuden opetussuunnitelman mukaisia nivelvaiheen pedagogisia yhteistyömuotoja esikoulun, 1.-2.luokkien sekä Päiväkoti Kompassin esioppilaiden kanssa. Kankaisten koulun esioppilaat työskentelevät yhdysluokassa hyödyntäen monialaisia oppimiskokonaisuuksia.

Koulukeskuksen esiopetus toteutetaan keväällä 2018 yhdessä 25 oppilaan ryhmässä. Syksyllä 2018 esioppilaiden määrä on ennusteen mukaan 29 lasta. Tällöin suunnitelmana on järjestää koulukeskuksessa esiopetusta yhtenä n. 20 oppilaan ryhmänä. Lisäksi esiopetusta järjestetään ostopalveluna yksityisessä Päiväkoti Kompassissa. Kankaisten koululla on 7 esioppilasta keväällä 2018 ja ennusteen mukaan 8 esioppilasta syksyllä 2018.

Ennusteen mukaan kirkonkylällä on 25 esioppilasta syksyllä 2019 ja syksyllä 2020 esioppilaita on 18. Kankaisilla on 8 esioppilasta syksyllä 2019 ja ennusteen mukaan syksyllä 2020 on 7 esioppilasta.

ESIOPETUS		TP 2016		TA 2017		TA 2018
Toimintatuotot		20 417		12 250		8 018
Toimintakulut		-208 914		-214 266		-244 254
Ulkoinen toimintakate		**-188 497**		**-202 016**		**-236 236**
Sisäiset tuotot						
Sisäiset menot		-37 112		-121 350		-59 590
Sisäiset erät		-37 112		-121 350		-59 590
Toimintakate		**-225 609**		**-323 366**		**-295 826**

Puulan seutuopisto

Puulan seutuopiston tehtävänä on toteuttaa vapaasta sivistystyöstä annetun lain mukaista koulutustehtävää ja vastata alueellisiin ja paikallisiin sivistystarpeisiin. Puulan seutuopisto järjestää koulutusta, joka painottuu taide- ja taitoaineisiin, terveyttä edistäviin aineisiin sekä tietoyhteiskunnan kansalaisvalmiuksia kehittäviin ja aktiivista kansalaisuutta tukeviin aineisiin. Puulan seutuopistossa järjestetään taiteen perusopetuksen yleisen opetussuunnitelman mukaista tavoitteellista opiskelua taidekoulussa ja musiikkikoulussa.

YLEISSIVISTÄVÄ KOULUTUS	TP 2016	TA 2017	TA 2018
Toimintatuotot			
Toimintakulut	-67 412	-75 966	-73 966
Ulkoinen toimintakate	**-67 412**	**-75 966**	**-73 966**
Sisäiset tuotot			
Sisäiset menot	-33 725	-49 936	-40 097
Sisäiset erät	-33 725	-49 936	-40 097
Toimintakate	**-101 137**	**-125 902**	**-114 063**

Kulttuuritoimi

Kirjasto tarjoaa kuntalaisille tietopalvelua ja tukee kuntalaisten kulttuuri- ja kirjallisuusharrastusta. Kirjasto toimii osana Keski-kirjastot -kirjastoverkkoa ja kehittää toimintojaan yhdessä muiden keskisuomalaisten kirjastojen kanssa. Seutuyhteistyö mahdollistaa asiakkaille kaikkien seutukirjastojen kokoelmien maksuttoman käytön. Omatoimikirjaston ansiosta aukioloajat ovat laajat. Kulttuuritoimessa painopiste on jo vakiintuneessa hyvässä yhteistyössä Kulttuuriaitan kanssa ja sen kautta järjestetyissä tapahtumissa lapsille ja nuorille. Kirjastolla järjestetään mm. näyttelyitä, taidetyöpajoja ja elokuvaesityksiä.

KULTTUURITOIMI	TP 2016	TA 2017	TA 2018
Toimintatuotot	1 463	950	1 350
Toimintakulut	-114 407	-124 246	-152 274
Ulkoinen toimintakate	**-112 944**	**-123 296**	**-150 924**
Sisäiset tuotot			
Sisäiset menot	-57 985	-67 201	-76 888
Sisäiset erät	**-57 985**	**-67 201**	**-76 888**
Toimintakate	**-170 929**	**-190 497**	**-227 812**

Vapaa-aikatoimi

Vapaa-aikatoimi tuottaa ja kehittää eri tahojen kanssa kuntalaisille monipuolisia vapaa-aikapalveluja, jotka tukevat asukkaiden hyvinvointia, kasvua, omaehtoista itsensä kehittämistä ja elämän laadun parantamista. Vapaa-aikapalvelut tukevat myös kolmannen sektorin toimintaa tarjoamalla tiedotusapua, neuvontaa ja resursseja. Vapaa-aikatoimi muodostuu liikunta-, nuoriso ja lasten aamu- ja iltapäiväkerhopalveluista.

VAPAA-AIKATOIMI	TP 2016	TA 2017	TA 2018
Toimintatuotot	33 775	19 500	38 000
Toimintakulut	-211 044	-250 437	-236 824
Ulkoinen toimintakate	**-177 269**	**-230 937**	**-198 824**
Sisäiset tuotot			
Sisäiset menot	-82 903	-81 337	-100 992
Sisäiset erät	**-82 903**	**-81 337**	**-100 992**
Toimintakate	**-260 172**	**-312 274**	**-299 816**

Varhaiskasvatus

Toivakassa ei ole rajattu varhaiskasvatusoikeutta, vaan kaikki hakijat saavat varhaiskasvatuspaikan tarpeen mukaan. Lasten varhaiskasvatus sisältää kunnallisen varhaiskasvatuksen, kunnan kustantaman Kelan maksaman lasten kotihoidon tuen ja yksityisen hoidon tuen sekä yksityisen hoidon palvelusetelin. Kunnallista varhaiskasvatusta toteutetaan päiväkoti Touhuvakassa, päiväkoti Ruuhiryhmässä, koulukeskuksen esiopetustiloissa ja perhepäivähoitona hoitajan kotona. Lisäksi varhaiskasvatusta järjestetään seudullisesti Jyvässeudun päivähoitoverkostokuntien ja tarvittaessa muidenkin lähikuntien palveluissa. Varhaiskasvatuksen toteutuksen pohjana on vanhempien kanssa yhteistyössä laadittu lapsikohtainen varhaiskasvatussuunnitelma kaikissa hoitomuodoissa.

PÄIVÄHOITO	TP 2016	TA 2017	TA 2018
Toimintatuotot	147 730	139 000	89 550
Toimintakulut	-1 169 487	-1 132 208	-947 509
Ulkoinen toimintakate	-1 021 757	-993 208	-857 959
Sisäiset tuotot			
Sisäiset menot	-152 201	-200 876	-161 085
Sisäiset erät	**-152 201**	**-200 876**	**-161 085**
Toimintakate	**-1 173 958**	**-1 194 084**	**-1 019 044**

10.3 Kehittämisen painopisteet

Sivistystoimen yhtenä painopistealueena tulevana talousarviovuonna on lapsiperheiden palveluiden kehittäminen (LAPE). Kehittämisen puitteissa mietitään uusia toimintamuotoja, mm. avoimia varhaiskasvatuspalveluja.

Toisena painopistealueena on koulun, varhaiskasvatuksen ja kirjaston yhteistyön suunnitelmallinen kehittäminen luomalla uusia toimintamuotoja mm. lasten lukutaidon parantamiseksi.

10.4 Toimialan tavoitteet ja yhteys kuntastrategiaan

Strateginen linjaus/tavoite	Toiminnallinen tavoite suunnitelmavuonna	Mittarit/indikaattorit	Tavoitetaso
Ylivertaista yhteisöllisyyttä *Täyden palvelun Toivakka*	*Lapsiperheiden palveluiden kehittäminen sujuvoittamaan lapsiperheiden arkea. Avoimen varhaiskasvatuspalvelun eli maksullisen kerhotoiminnan järjestäminen yhtenä päivänä viikossa.*	*Kävijämäärä / kerho*	*Km.5 – 7 lasta / kerho*
Ylivertaista yhteisöllisyyttä *Toivakka tuntuu ja tunnetaan*	*Koulun, varhaiskasvatuksen ja kirjaston yhteistyön suunnitelmallinen kehittäminen. Monilukutaitosuunnitelman laatiminen yhteistyössä kirjastohenkilös-*	*Johdonmukaisesti etenevä ja ikätasot huomioiva suunnitelma.*	*Monilukutaitosuunnitelman valmistuminen talousarviovuoden loppuun mennessä*

	tön, opettajien ja varhaiskasvatushenkilöstön kanssa.		

10.5 Riskit

Kunnan huonon taloustilanteen vuoksi peruspalveluja joudutaan supistamaan siten, että palvelut heikkenevät merkittävästi eikä kunnan strategisia tavoitteita pystytä saavuttamaan.

Sisäinen valvonta

Sisäisen valvonnan tarkoituksena sivistystoimessa on varmistaa, että kunnan toiminta on taloudellista ja tuloksellista, päätösten perusteena oleva tieto on riittävää ja luotettavaa ja että lain säädöksiä, viranomaisohjeita ja toimielinten päätöksiä noudatetaan ja että omaisuus ja voimavarat turvataan.

Toimialajohtaja ja vastuualueiden esimiehet sivistystoimessa huolehtivat siitä, että oman toimialan ja vastuualueen menot suoritetaan sekä tulot peritään oikeamääräisinä ajallaan ja että niiltä osin sisäinen valvonta on riittävää.

Sivistystoimessa pidetään säännöllisesti viranhaltijapalavereita. Palavereissa seurataan yhdessä vastuualueiden esimiesten kanssa toimialojen tavoitteiden ja toimintojen toteutumista.

Sivistyslautakunnalle viedään toimialajohtajan viranhaltijapäätökset säännöllisesti. Toimialajohtaja ja vastuualueiden esimiehet seuraavat ja ohjeistavat alaistensa toimia ja tehtäviä. Seurannalla varmistetaan, että päätöksenteon kaikilla tasoilla noudatetaan lainsäädäntöä, hallintosääntöä ja hankintaohjeita. Työtehtävien järjestelyissä pyritään varmistamaan, että oleellinen tieto on varahenkilöiden saatavilla. Sopimukset kirjataan sähköiseen asianhallintajärjestelmään.

Henkilöstöriskit liittyvät kunnan kapeaan organisaatioon. Sivistystoimessa keskeisissä tehtävissä työskenteleville on nimetty sijainen, mutta äkillisten poissaolojen sattuessa tehtävien hoidon haavoittuvuus voi olla merkittävä. Eläkkeelle lähtöihin varaudutaan ja uusi henkilö perehdytetään työhönsä kunnan perehdyttämissuunnitelman mukaan. Tahattomia henkilöriskejä hallitaan henkilöstön oikealla resursoinnilla, koulutuksella ja ohjeistuksella. Tahattomien ja tahallisten väärinkäytösten aiheuttamaa riskiä pienennetään antamalla käyttöoikeuksia mahdollisimman vähän, mutta kuitenkin riittävästi työtehtäviin nähden.

11 Tekninen lautakunta

Teknisen lautakunnan pääasiallisena tarkoituksena on kehittää ja ylläpitää kuntalaisia varten toimiva, viihtyisä, virikkeellinen, taloudellinen ja turvallinen asuin-, työ-, virkistys- ja liikenneympäristö tulevaisuuteen tähtäävän kehityksen periaatteiden mukaisesti. Toiminnassaan teknisen lautakunnan tulee huomioida strategian 2018 - 2021 mukaiset arvot, päämäärät ja valinnat. Strategian neljä keskeisintä ydinkohtaa ovat: ylivertaista yhteisöllisyyttä, Toivakka tuntuu ja tunnetaan, modernia maalaisidylliä ja palvelujen Toivakka. Nämä neljä ydinkohtaa rakentuvat sen ajatuksen ympärille, että Toivakka on avoin ja rohkea, oppiva ja kehittyvä kunta.

Toivakan kunnan Tekninen lautakunta:

1. asettaa teknisen toimen kehittämiselle tavoitteita ottaen huomioon kuntalaisten odotukset, kunnan sekä lautakunnan toiminta-ajatukset, eri tulosalueiden toiminnalleen asettamat tavoitteet sekä taloudelliset tekijät
2. valmistelee teknistä tointa koskevia asioita eri tulosalueita varten sekä antaa tarvittaessa teknistä tointa koskevaa asiantuntija-apua
3. valmistelee ja tekee esityksiä teknisen toimen hoitamiseen tarvittavista määrärahoista
4. valmistelee ja toimii täytäntöön panevana elimenä kunnan tiehallinnon alalla tielakien mukaisesti
5. hoitaa keskitetysti yhteistyötä kunnan teknisen toimen sekä lupa-, rakennus-, ja tieviranomaisten välillä.

Tekniseen lautakuntaan kuuluu seitsemän (7) jäsentä ja jokaiselle on nimetty varajäsen.

Teknisen toimen ratkaisuvalta:

Teknisen lautakunnan päätettäväksi muualla säädettyjen tai määrättyjen asioiden lisäksi noudattaen kuntastrategiaa, taloussuunnitelmaa, talousarviota sekä valtuuston päätöksiä tekninen lautakunta:

1. päättää vastuualueellaan toiminnassa noudatettavista perusteista ja yleisistä ohjeista
2. päättää toimialansa kehittämissuunnasta, painopistealueista ja toimintasuunnitelmista
3. määrätä alaisensa viranhaltijan ratkaisemaan asian, milloin se lain nojalla on lautakunnan määrättävissä
4. hyväksyä tekniset suunnitelmat
5. jakaa yksityisteiden kunnossapidon kunnanavustukset
6. päättää liikuntapaikkojen rakentamisesta
7. päättää maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999), vesihuoltolain (119/2001), jätelain (646/2011) sekä jäteasetuksen (179/2012) mukaisista tehtäväalueelleen kuuluvista asioista. (Jätelain ja jäteasetuksen mukaiset asiat ovat siirtymässä Jyväskylän seudun jätelautakunnan alaisiksi toiminnoiksi vuoden 2018 alusta lukien.)

11.1 Talous

	2016	TA 2017	TA 2018
TEKNINEN LAUTAKUNTA TULOSLASKELMA			
Myyntituotot	715 119	797 800	657 350
Maksutuotot	37 287	55 000	
Tuet ja avustukset	42 956	10 000	24 557
Muut toimintatuotot	319 877	222 945	210 285
TOIMINTATUOTOT	**1 115 240**	**1 085 745**	**892 192**
Henkilöstökulut	-1 127 938	-939 462	-924 908
Palvelujen ostot	-512 883	-412 640	-479 711
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-660 684	-712 900	-613 235
Avustukset	-37 796	-39 900	-39 900
Muut toimintakulut	-12 085	-15 000	-28 590
TOIMINTAKULUT	**-2 351 386**	**-2 119 902**	**-2 086 344**
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	**-1 236 146**	**-1 034 157**	**-1 194 152**
Rahoitustuotot ja -kulut			
Muut rahoituskulut	-103		
Rahoitustuotot ja -kulut	-103		
VUOSIKATE	**-1 236 248**	**-1 034 157**	**-1 194 152**
Poistot ja arvonalentumiset			
Suunnitelman mukaiset poistot	-467 770	-587 867	-766 160
TILIKAUDEN TULOS	**-1 704 019**	**-1 622 024**	**-1 960 312**
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	**-1 704 019**	**-1 622 024**	**-1 960 312**
		Valtuuston sitova taso	

11.2 Palvelujen järjestäminen

Teknisen toimen perustehtävänä on toteuttaa ja tukea sisäistä ja ulkoista palvelutuotantoa ja vastata oman toimialansa hallinnon, yhdyskuntatekniikan palvelujen, kiinteistötoimen, yksityisteiden / tiehallinnon viranomaistehtävistä ja vesi- ja viemärilaitoksen toiminnasta. Jätehuollon viranomaisasioiden hoito ja valvontatehtävät siirtyvät vuoden 2018 alusta Jyväskylän seudun jätelautakunnalle ja Toivakan kunnan ympäristölautakunnalle.

Tekninen toimi työllistää tällä hetkellä yhteensä 22 henkilöä. Toivakkatalolla heistä työskentelee neljä henkilöä. Muut 18 henkilöä ovat töissä siivous-/ keittiöpalveluissa, kiinteistönhoidossa ja vesi-/viemärihuollossa.

Hallinto ja suunnittelu

Teknisen toimen hallinto vastaa sujuvasta päätöksenteosta lautakunta- ja virkamiestasolla kunnan strategioiden, hallintosäännön ja valtakunnallisten määräysten mukaan. Hallinto vastaa teknisen toimen toiminnan, talouden ja organisaation kehittämisestä sekä seuraa toiminnan toteutusta ja tuloksia päivittäisellä ja vuositasolla. Hallinnon tehtävänä on myös huolehtia yhteyksistä ja yhteistyöstä muiden hallinnonalojen ja yhteistyötahojen kanssa. Tekniseen hallintoon sisältyy keskeisten toimialojen toimisto- ja hallintotehtävät sekä kunnan maankäytön kehittäminen, kaavoitus, rakennushankkeiden yleissuunnittelu, rakennuttaminen ja valvonta.

Tekninen johtaja vastaa teknisestä toimesta ja toimii esittelijänä teknisessä lautakunnassa. Teknisen johtajan vastuista ja tehtävistä on kerrottu enemmän 1.6.2017 voimaantullessa Toivakan kunnan hallintosäännössä.

Hallinnon osalta 2018 vuoden tavoitteena on kehittää mm. sisäisen valvonnan keinoja, pyrkiä tehostamaan tuotantoa resurssit huomioiden ja suunnitella/selvittää valvonta- ja seurantajärjestelmien käyttöönottoa.

Palkkakuluista hallinnon alle kuuluu 100 % teknisen johtajan ja 60 % toimistosihteerin palkoista.

TEKNINEN TOIMI HALLINTO	TP 2016	TA 2017	TA 2018
Toimintatuotot	700		
Toimintakulut	-67 920	-94 465	-146 719
Ulkoinen toimintakate	**-67 220**	**-94 465**	**-146 719**
Sisäiset tuotot			
Sisäiset menot	-12 493	-31 396	-16 511
Sisäiset erät	**-12 493**	**-31 396**	**-16 511**
Toimintakate	**-79 713**	**-125 861**	**-163 230**

Yhdyskuntasuunnittelu

Maankäyttö- ja rakennuslaki edellyttää, että taajama-asutusta ja muuta sellaista aluetta varten, jonka rakentamisen ja muun maankäytön yksityiskohtainen järjestäminen on tarpeellista, on kunnan toimesta, sitä mukaan kuin kehitys vaatii, laadittava asemakaava. Kunnan tulee myös ylläpitää ajantasakaavoja sekä ryhtyä toimenpiteisiin vanhentuneiden asemakaavojen uudistamiseksi. Kunnan tulee huolehtia lain mukaisesti myös tarpeellisesta yleiskaavan laatimisesta ja sen pitämisestä ajan tasalla. Ulkopuolista konsulttia tarvitaan mm. suunnittelutehtävissä ja erilaisten selvitysten laadinnassa (esim. luontoselvitykset, tiesuunnitelmat).

Kaavoitukseen liittyvät toimet edellyttävät entistä parempaa luonnon, ympäristön, maiseman, kuntalaisten, eri viranomaisten ja ympäristövaikutusten huomioonottamista.

Kunnassa on tällä hetkellä päivityksen alla kirkonkylän yleis- ja asemakaava, VT4 ja rantaosayleiskaavat. Em. kaavoista vuoden 2018 aikana on tavoitteena saada valmiiksi kirkonkylän alueet ja Itäinen rantaosayleiskaava - alue 2. Läntisen rantaosayleiskaavan ja VT4 osalta töitä tehdään suunnitelman mukaan. Lisäksi alustavassa suunnitteluvaiheessa pöydällä on Havulankankaan teollisuusalueen asemakaava, Nisulan kyläosayleiskaava ja Kankainen-Ruuhimäki kyläosayleiskaava. Maankäytön osalta pyritään lunastamaan kaikki lunastamatta asemakaava-alueella olevat tiealueet. Kankaisilta ostetaan n. 13 ha kokoinen maa-alue asuinpientalokäyttöön. Lisäksi selvitetään muita mahdollisia kunnan kannalta tärkeitä maa-alueita.

Maankäytöstä ja kaavoituksesta vastaa tekninen johtaja ja avustaa kunnan maanmittausinsinööri.

YHDYSKUNTASUUNNITTELU	TP 2016	TA 2017	TA 2018
Toimintatuotot	14 899		1 000
Toimintakulut	-160 149	-67 577	-38 423
Ulkoinen toimintakate	**-145 250**	**-67 577**	**-37 423**
Sisäiset tuotot			
Sisäiset menot	-14 074	-28 380	-21 774
Sisäiset erät	**-14 074**	**-28 380**	**-21 774**
Toimintakate	**-159 324**	**-95 957**	**-59 197**

Jätehuolto

Toivakan kunnan jätehuollosta vastaa vuoden 2018 alusta Jyväskylän seudun jätelautakunta. Toivakan kunta on yhtenä osakkaana Mustankorkea Oy:ssä. Kunnan vastuulle jää ainoastaan viranomaisvalvonta jätehuoltomääräysten noudattamisesta.

JÄTEHUOLTO	TP 2016	TA 2017	TA 2018
Toimintatuotot	99 789	94 000	
Toimintakulut	-74 665	-70 300	-10 600
Ulkoinen toimintakate	**25 124**	**23 700**	**-10 600**

Yhdyskuntatekniset palvelut (liikenneväylät, puistot ja yleiset alueet)

Yhdyskuntatekniikan tehtävänä on liikenneväylien liikennöitävyyden varmistaminen, yleisten alueiden hoidon järjestäminen sekä kaatopaikan jälkihoidosta huolehtiminen. Tehtävä toteutetaan oman organisaation sekä julkisten ja yksityisten palveluntuottajien kanssa tehtävällä yhteistyöllä.

Kaavateitä, kunnan omistamia liikenneväyliä, puistoja ja ulkoilualueita rakennetaan ja ylläpidetään hyväksyttyjen tasovaatimusten pohjalta. Kaavateiden perusparannuksia ja päällystämisiä toteutetaan aluekokonaisuuksina. Tievalaistuslinjoja rakennetaan ja ylläpidetään kirkonkylän alueella ja sivukylillä. Valoja valmistaudutaan uusimaan uudella valaisintekniikalla toimiviksi. Ulkoliikuntapaikat rakennetaan ja ylläpidetään hyväksyttyjen tasovaatimusten pohjalta.

Vuonna 2018 uusitaan Huikon kylän kohdalla oleva katuvalaistus. Puistoalueiden hoitoon ja kunnossapitoon palkataan yksi henkilö huhtikuun alusta elokuun loppuun vastaamaan puistojen ja yleisten alueiden kunnossapidosta. Teiden kunnossapitoon ei kohdistu yksittäistä suurempaa kokonaisuutta vaan teille tehdään kohdennettuja korjauksia. Uusista hankkeista Saarinen 2 (asemakaava alueella oleva asuinalue) -alueelle rakennetaan tiestö kunnallistekniikan rakentamisen yhteydessä.

Yhdyskuntateknisistä palveluista vastaa kunnallisteknikko. Palkkakuluista 20 % kunnallisteknikon palkasta osoitetaan ko. kustannuspaikalle. Lisäksi tekninen johtaja toimii tiiviissä yhteistyössä kunnallisteknikon kanssa urakoinnin ja rakennuttamisen osalta.

LIIKENNEVÄYLÄT	TP 2016	TA 2017	TA 2018
Toimintatuotot			
Toimintakulut	-68 054	-77 628	-78 314
Ulkoinen toimintakate	**-68 054**	**-77 628**	**-78 314**
Sisäiset tuotot			
Sisäiset menot			-5 760
Sisäiset erät			**-5 760**
Toimintakate			**-84 074**

PUISTOT JA YLEISET ALUEET	TP 2016	TA 2017	TA 2018
Toimintatuotot			
Toimintakulut	-32 956	-4 400	-31 672
Ulkoinen toimintakate	**-32 956**	**-4 400**	**-31 672**

Toimitilapalvelut (kiinteistöt, siivous-, talonmies- ja ruokahuoltopalvelut)

Toiminta käsittää kunnan omistamien asuinrakennusten, osakehuoneistojen, liike- ja teollisuusrakennusten, sivistystoimen, sosiaalitoimen ja muun hallintotoimen rakennusten ja alueiden hoidon ja kunnossapidon. Lisäksi toimitilapalvelut tuottaa palveluja eri hallintokunnille ruokahuollon ja siivouspalveluiden osalta.

Toimitilapalvelut on suurin teknisen toimen työllistäjä ja siellä työllistyy tällä hetkellä yhteensä 18 henkilöä (ruokahuollossa seitsemän (7) henkilöä, siivouspalveluissa kuusi (6) hlöä ja kiinteistönhoidossa neljä (4) hlöä). Lisäksi kunta yleensä työllistää näissä yksiköissä 1-3 tukityöllistettyä/oppisopimusopiskelijaa.

TOIMITILAPALVELUT	TP 2016	TA 2017	TA 2018
Toimintatuotot	237 028	169 345	132 855
Toimintakulut	-546 052	-506 270	-461 895
Ulkoinen toimintakate	**-309 024**	**-336 925**	**-329 040**
Sisäiset tuotot	1 010 952	1 208 240	1 258 734
Sisäiset menot	-502 605	-468 833	-549 466
Sisäiset erät	**508 346**	**739 407**	**709 268**
Toimintakate	**199 322**	**402 482**	**380 228**

Siivouspalvelut:

Siivouspalveluiden tehtävänä on huolehtia tilojen siisteydestä ja turvallisuudesta sekä pintojen kestävyydestä. Tehtävä on huolehtia myös tilojen hygieniasta ja sitä kautta turvata terveelliset tilat niiden käyttäjille. Siivousta tehdään tilojen käyttäjien tarpeet ja toiveet huomioiden sekä kustannustehokkaasti. Siistittäviä kohteita ovat mm. koulukeskus, Toivakkatalo, kirjasto, palvelukeskus, Puukkis (vanha puukoulu), nuorisotilat, palotalli, kotisilta, kutomo, kotipalvelun tilat ja varikko.

Toivakan kunnassa on kuusi (6) siivoojaa, joista kaksi (2) työskentelee palvelukeskuksessa. Heidän työpisteensä ei vaihdu. Kolme (3) siivoojista toimii koulukeskuksessa ja yksi (1) muissa kohteissa, kuten Toivakkatalolla, kirjastolla jne. Nämä muut kuin palvelukeskuksen siivoojat kiertävät eri kohteissa työpisteiden vaihtuessa viikoittain. Lisäksi siivoustiimissä on tällä hetkellä yksi (1) tukityöllistetty.

Vuonna 2018 palvelukeskuksen siirtyessä yksityiselle toimijalle, siivoojia tulisi mitoituksen mukaisesti olla nykyisen kuuden (6) sijaan viisi (5). Kaikki siivoojat ovat koulutukseltaan laitoshuoltajia ja heidän osaamistaan päivitetään aina tarpeen mukaan. Olemassa olevien resurssien puitteissa siivoojat pyrkivät toimimaan kustannustehokkaasti ja laadukkaasti asiakkaiden tarpeet huomioiden. Kunnan tiukka talous huomioidaan käytännössä mm. tarvike- ja ainehankintojen huolellisena suunnitteluna ja toteutuksena.

Siivoustoimesta tekniselle johtajalle vastaa siivoojien lähiesimies.

MUUT TOIMITILAPALVELUT	TP 2016	TA 2017	TA 2018
Kiinteistönhoito ja siivous			
Toimintatuotot	44 393	37 400	51 957
Toimintakulut	-466 790	-461 130	-459 957
Ulkoinen toimintakate	-422 396	-423 730	-408 000
Sisäiset tuotot	483 358	423 730	495 824
Sisäiset menot	-60 962	-72 960	-92 227
Sisäiset erät	**422 396**	**350 770**	**403 597**
Toimintakate	**0**	**-72 960**	**-4 403**

Ruokapalvelut:

Ruokapalvelujen suurimmat sisäiset asiakkaat ovat perusopetus ja vanhuspalvelut. Ruokapalvelut toteutetaan kahden valmistuskeittiön ja kolmen jakelukeittiön mallilla, mikä takaa jatkuvan toimintavalmiuden. Koulukeskuksen valmistuskeittiö huolehtii kirkonkylän koulukeskuksen, Kankaisten kyläkoulun, päiväkoti Touhuvakan ja Ruuhimäen ryhmäpäiväkodin aterioiden valmistuksesta. Lisäksi koulukeskuksen valmistuskeittiö huolehtii osittain Toivakan palvelukeskuksen aterioiden valmistuksen.

Muutoksia toimintaan on tulossa viimeistään kesäkuun lopussa, jolloin palvelukeskuksen toiminta kokonaisuudessaan jää ruokahuollon osalta pois. Jäljelle jäävät loput toiminnot siirretään keskuskeittiölle, jossa tuotetaan muutoinkin pääasialliset ruokatuotannolliset toiminnot. Heinäkuun ajan keskuskeittiö on suljettu, ja päivähoidon ateriat tuotetaan päivähoidon tiloissa.

Tuleva muutos vähentää n. 40 000 lounas/päivällisateriasuoritetta vuodessa (v. 2016 yht. 115 800 kpl). Ateriamäärien vähenemiseen sekä vastaavasti mahdolliseen lisääntymiseen ulosmyytävien aterioiden osalta on varauduttava.

Toiminnot on suunniteltu siten, että kaikki ateriat/aterianosat tuotetaan oman kunnan palveluille koulukeskuksella. Lukuun ottamatta heinäkuuta, jolloin ainoastaan Touhuvakan päivähoito on avoinna ja lapsimäärät ovat suhteellisen pieniä. Tällöin ateriat tehdään Touhuvakassa.

Ruokahuollosta tekniselle johtajalle vastaa ruokapalveluesimies.

SISÄINEN PALVELUTOIMINTA	TP 2016	TA 2017	TA 2018
Ruokahuolto ja konekeskus			
Toimintatuotot	199 242	220 000	111 400
Toimintakulut	-553 992	-547 618	-442 087
Ulkoinen toimintakate	**-354 750**	**-327 618**	**-330 697**
Sisäiset tuotot	429 214	445 045	433 038
Sisäiset menot	-43 999	-88 971	-31 566
Sisäiset erät	**385 215**	**356 074**	**401 472**
Toimintakate	**30 465**	**28 456**	**70 775**

Kiinteistönhoito:

Kiinteistönhoidon tehtävänä on ylläpitää, korjata ja huoltaa kunnan omistamia kiinteistöjä. Ko. tehtäväkenttään kuuluu mm. piha- ja ulkoalueiden hoito, sisätilojen kunnosta huolehtiminen, taloteknisten järjestelmien seuranta ja ylläpito soveltuvilta osin. Lisäksi 2018 kunnan kaavateiden auraus tullaan hoitamaan kiinteistönhoidon ja liikuntapaikkahoidon kanssa yhteistyössä. Aikaisemmin kaavateiden aurausta hoidettiin ns. kausityönä, jossa työtä teki yksi (1) henkilö marraskuun alusta huhtikuun loppuun sijoittuvalla ajalla. Järjestelmän muutoksella saavutetaan säästöjä ja kiinteistönhoidon tuotannon tehostumista.

Kiinteistönhoidossa on kolme (3) varsinaista työntekijää, joista yksi (1) toimii myös lähiesimiestehtävissä vastaten päivittäisen töiden organisoinnista ja talouden seurannasta. Lisäksi kiinteistönhoidossa on yksi (1) kirvesmies, jonka pääasiallisena tehtävänä on korjata kunnan rakennuksia niin sisältä kuin ulkoapäin.

Kaikki neljä (4) työntekijää tekevät myös vesihuollon päivystämistä kukin vuorollaan.

Kiinteistönhoidosta tekniselle johtajalle vastaa kiinteistönhoidon lähiesimies.

Maa- ja metsätilat

Toivakan kunnalla on omistuksessaan noin 700 ha metsätiloja ja niiden hoidosta ja metsäsuunnittelusta vastaa tällä hetkellä Stora Enso. Metsänhoidollisesti 2018 vuodelle ei ole näköpiirissä varhaisperkauksien, ensiharvennusten ja harvennushakkuiden lisäksi muita isompia puunhakkuita. Kaavoitettuja vapaita pientalotontteja kunnan alueella on noin 30 kappaletta ja lisäksi haja-asutusalueella kaavoitusta odottaa arvion mukaan noin 20 rakennuspaikkaa. Lisäksi Viisarimäessä on viisi (5) kappaletta teollisuustontteja, joihin kunnallistekniikka valmistui vuoden 2017 lopussa.

MAA- JA METSÄTILAT	TP 2016	TA 2017	TA 2018
Toimintatuotot	192 159	149 000	102 750
Toimintakulut	-46 874	-37 700	-46 030
Ulkoinen toimintakate	**145 286**	**111 300**	**56 720**

Vesi- ja viemärihuoltolaitos

	2016		TA 2017		TA 2018
VESIHUOLTOLAITOS TULOSLASKELMA					
Myyntituotot	316 005		413 228		533 557
TOIMINTATUOTOT	**316 005**		**413 228**		**533 557**
TOIMINTAKULUT					
Henkilöstökulut	-88 920		-82 067		-101 347
Palvelujen ostot	-105 827		-83 994		-196 097
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-66 778		-55 650		-73 775
Muut toimintakulut	-8 288		-14 580		-20 091
TOIMINTAKULUT	**-269 815**		**-236 291**		**-391 310**
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	**46 190**		**176 937**		**142 247**
Rahoitustuotot ja -kulut					
Muut rahoituskulut					
Rahoitustuotot ja -kulut					
VUOSIKATE	**46 190**		**176 937**		**142 247**
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot	-144 383		-138 227		-191 159
TILIKAUDEN TULOS	**-98 192**		**38 710**		**-48 912**
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	**-98 192**		**38 710**		**-48 912**
			Valtuuston sitova taso		

Vesi- ja viemärihuoltolaitoksen tehtävänä on keskitetty talousveden hankinta ja jakelu sekä viemärilaitostoiminta määritetyillä toiminta- ja kehittämisalueilla. Näitä alueita kunnassa on seitsemän (7) kappaletta. Vesihuollon toiminta-alueet on hyväksytty kunnanvaltuustossa vuonna 2017. Lisäksi tehtäviin kuuluu kunnan omistaman vesi- ja viemärihuoltoverkoston ja sen laitteistojen hoitaminen, rakentaminen ja saneeraus. Vuonna 2017 ostettujen vesiosuuskuntien runkoverkosto mukaan lukien, kunnalla on runkovesi- ja viemäriverkostoa n. 165 km. Kunnan asiakkaita vesi- ja viemärihuollon piirissä on vuonna 2018 n. 640 kpl ja liikevaihtoa kertyy n. 500 000 € (alv 0 %). Toiminta-alueiden osalta merkittävämpänä tavoitteena on saada kohtuullisella aikavälillä kaikki keskitettyyn vesihuoltoon kuulumattomat kiinteistöt liittymään siihen mukaan. Vuonna 2017 muuttunut jätevesilaki tiukennuksineen aiheuttaa todennäköisesti sen, että kalliiden korjaus- ja muutostöiden sijaan on tarkoituksenmukaisempaa liittyä kunnan vesihuoltopalveluiden asiakkaaksi, koska vahvistetuilla vesihuollon toiminta-alueilla omat jätevesijärjestelmät vaativat luvan ympäristölautakunnalta.

Vesi- ja viemälaitokseen kuuluu vuonna 2018 kolme (3) vedenottamoa, jätevedenpuhdistamo, vesi- ja jätevesipumppaamoja (n. 390 kpl linja- ja pienpumppaamoa). Vesihuoltolaitoksella on tarkistettu ympäristölupa vuodelta 2012 ja sen uusiminen ajoittuu vuodelle 2018. Vesihuoltolaitos eriytettiin kirjanpidolliseksi taseyksiköksi 1.1.2016 alkaen.

Vesi- ja viemärihuoltolaitoksella työskentelee täysipäiväisesti yksi (1) henkilö, jonka palkka kohdistuu 100 % ko. kustannuspaikalle ja 80% kunnallisteknikon palkkakuluista kohdistuu ko. kustannuspaikkaan.

Vesi- ja viemärihuoltolaitoksesta tekniselle johtajalle vastaa kunnallisteknikko.

11.3 Kehittämisen painopisteet

Teknisen toimen osalta keskeisimpiä kehittämisen painopistealueita on lueteltu alle seuraavasti:

Kaavoituksen toteutuminen aikataulussa ja uusien projektien käynnistyminen vuonna 2018.

Yhdyskuntateknisten palveluiden osalta liikenneväylien kuntoon ja turvallisuuteen tehdään pitemmän aikavälin suunnitelma. (Tätä tukee vuonna 2017 tehty tieluokittelu).

Toimitilapalveluiden kustannustehokkuus ja palvelun laadun ylläpitäminen vähintäänkin hyvällä tasolla. Kunnan omistamien kiinteistöjen osalta vuoden 2018 painopistealueena on selvittää kunnan omistamien rakennusten tekninen kunto talotekniikan ja rakennusosien osalta, kartoittaa kiinteistöjen käyttöasteet ja määritellä niille tehtävät toimenpiteet tulevaisuudessa. Oleellisesti kiinteistöjen käyttötarkoituksen ja käyttöasteen arvioinnissa vaikuttaa vireillä oleva sote- ja maakuntauudistus.

Vesi- ja viemärihuollon osalta painopistealueena on jatkossakin puhtaan juomaveden tuottaminen ja toimivan viemäriverkoston järjestäminen kuntalaisille. Tästä esimerkkinä vesi- ja viemäriverkoston kunnon selvitys korjaustarpeineen. Lisäksi vesihuollossa panostetaan kustannustehokkuuden parantamiseen, henkilöstön koulutukseen ja seurantajärjestelmien kehittämiseen.

11.4 Toimialan tavoitteet ja yhteys kuntastrategiaan

Strateginen linjaus/tavoite	**Toiminnallinen tavoite suunnitelmavuonna**	**Mittarit/indikaattorit**	**Tavoitetaso**
Modernia maalaisidylliä	*Kaavoituksen eteneminen aikataulussa*	*Valmistuneet kaavat, myydyt omakotitalo- ja teollisuustontit*	*2018 rantaosayleiskaava itäinen osa 2, kirkonkylän yleis- ja asemakaava valmiiksi*
Palveluiden Toivakka	*Tieluokittelun jalostaminen suunnitelmaksi*	*PTS- teiden kunnon ja turvallisuuden ylläpidosta ja parantamisesta*	*Valmis dokumentti*
Palveluiden Toivakka	*Toimitilapalveluiden palvelutaso*	*Palaute asiakkaalta*	*Taso pidetään hyvällä tasolla*
Palveluiden Toivakka	*Kiinteistöjen käyttöaste ja talotekninen kunto*	*Kiinteistöjen käyttöasteet korkealla tasolla. Tilojen käyttöä ennakoidaan ja siihen reagoidaan nopeasti.*	*Tilat käytössä tai niille on osoitettu suunnitelmallinen käyttötarkoitus.*
Palveluiden Toivakka	*Vesihuoltoverkoston kuntokartoitus*	*Kuntotutkimus*	*Mahdollisuus tehdä suunnitelma ja laskea kustannusarvio vesihuollon toimenpiteistä aikavälillä 1- 5 vuotta.*
Palveluiden Toivakka	*Vesihuollon seurantajärjestelmän käyttöönotto*	*Vesihuoltoverkon huoltokirja käytössä*	*Reaaliaikainen seuranta verkostoihin kohdistuvista korjauksista ja huoltotöistä.*

11.5 Riskit

Vesi- ja viemärihuollossa tapahtuneet/tapahtuvat merkittävät muutokset huollettavan ja ylläpidettävän verkoston osalta aiheuttavat riskin kustannusten ja toiminnallisten valmiuksien osalta. Mm. olemassa olevan ja ostetun kunnallistekniikan rapautuminen teknisen käyttöiän puitteissa aiheuttaa korvausinvestointien lisääntymistä tulevaisuudessa. Em. korjausinvestoinnit tarvitsevat riittävää rahoitusta. Lisäksi pumppaamoiden ja verkoston määrällisen kasvun myötä henkilöresurssien riittävyys aiheuttaa mahdollisesti ongelmatilanteita. Näitä riskejä pyritään kuitenkin hallitsemaan seurantajärjestelmien käyttöönotolla ja vesi-/viemäriverkoston kuntoarvioiden tekemisellä.

Yhdyskuntatekniikan osalta tiestön kunto ja korjaustarpeen lisääntymisen aiheuttamat kustannukset ovat vesihuoltoverkoston ohella kunnostustarpeen selvitystä vaativia huomioon otettavia riskejä. Jätehuollon siirtyminen kunnalta kuntien omistamalle jäteyhtiölle siirtävät kuitenkin resursseja niin tiestön kuin yleisten alueiden kunnossapidon suunnitteluun ja valvontaan.

Kaavoituksen osalta riskeinä ovat aikataulujen viivästyminen mahdollisten valitusten myötä. Kaavoista tehdyt valitukset, jotka viedään eri oikeusasteisiin saakka voivat aiheuttaa kaavan valmistumiseen jopa kahden vuoden viivästymisen.

Kokonaisuudessaan organisaation osaamisen varmistaminen, tietojen siirtyminen ja digitalisointi henkilöstön eläköitymisten ja vaihdosten myötä ovat tiedostettavia riskejä. Tätä kokonaisuutta "sekoittaa" tällä hetkellä käynnissä oleva maakuntauudistus, jonka kokonaisvaikutuksia on vielä mahdotonta arvioida.

12 Ympäristölautakunta

Ympäristölautakunta toimii maankäyttö- ja rakennuslain 21 § tarkoittamana rakennusvalvontaviranomaisena sekä kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta annetun lain (64/1986, 1013/1996) 5 § mukaisena kunnan ympäristönsuojeluviranomaisena.

Ympäristölautakunnan palveluvastuualue ja toiminnan laajuus

1. rakentamisen luvat ja niiden ennakko-ohjaus
2. rakentamisen ja ympäristön valvonta
3. kuntalaisten ohjaus ja neuvonta rakennusasioissa
4. rakentamisen laillisuuden valvonta

12.1 Talous

		TP 2016	TA 2017	TA 2018
00006000 YMPÄRISTÖLAUTAKUNTA				
TULOSLASKELMA				
TOIMINTATUOTOT				
Maksutuotot				54 000,00
Tuet ja avustukset				5 000,00
TOIMINTATUOTOT				**59 000**
TOIMINTAKULUT				
Henkilöstökulut				-72 999,00
Palvelujen ostot		-2357		-22 200,00
Aineet, tarvikkeet ja tavarat				-2 400,00
Muut toimintakulut				-1 000,00
TOIMINTAKULUT		**-2357**		**-98 599**
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ		**-2357**		**-39 599**
VUOSIKATE		**-2357**		**-39 599**
TILIKAUDEN TULOS		**-2357**		**-39 599**
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ		**-2357**		**-39 599**

12.2 Palvelujen järjestäminen

Ympäristölautakunta toimii maankäyttö- ja rakennuslain 21 § tarkoittamana rakennusvalvontaviranomaisena sekä kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta annetun lain (64/ 1986, 1013/ 1996) 5 § mukaisena kunnan ympäristönsuojeluviranomaisena

Ympäristölautakunta

1. toimii maa-aineslain (555/1981) 7 § mukaisena lupaviranomaisena ja 14 § tarkoittamana valvontaviranomaisena
2. valmistelee maa-ainesasetuksen (926/2005) 4 § mukaisen kunnan lausunnon
3. päättää kunnan ympäristönsuojelumääräysten antamisesta
4. huolehtii valvonta- ja muista tehtävistä, jotka on osoitettu kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle seuraavien lakien ja niiden nojalla annettujen asetusten nojalla:
    a. Laki kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta (64/ 1986)

   b. Ympäristönsuojelulaki (527/2014)
   c. Vesilaki (587/2011)
   d. Jätelaki (646/2011)
   e. Vesihuoltolaki (119/ 2001)
   f. Vesiliikennelaki (463/ 1996)
   g. Jätevesiasetus (157/2017)
5. myöntää ympäristönsuojelulain (527/2014) mukaiset luvat
6. päättää rakennusluvan erityisten edellytysten olemassa olosta suunnittelutarvealueella ja käyttää kunnalle kuuluvaa päätösvaltaa MRL:n mukaisissa poikkeamishakemuksissa
7. myöntää rakennusluvat, joita ei ole annettu viranhaltijan ratkaistavaksi
8. päättää MRL 38 § mukaisesta, vaikutuksiltaan vähäisestä rakennuskiellosta
9. päättää luonnonsuojelulain (1096/1996) 26 ja 28 § mukaisten luonnonmuistomerkkien rauhoittamisesta ja rauhoituksen lakkauttamisesta
10. huolehtii vesiliikennelaissa kunnalle määrätyistä tehtävistä
11. toimii öljyvahingoista vastaavana viranomaisena
12. valvoo MRL 167 § mukaisella tavalla, että liikenneväylät, kadut, torit, puistot sekä muut yleiset alueet ja oleskeluun tarkoitetut ulkotilat täyttävät turvallisuuden ja viihtyisyyden vaatimukset
13. antaa kunnan puolesta lausunnon ympäristön- ja luonnonsuojelu-asioissa
14. toimii ulkoilulain (606/1973, 1343/1994) mukaisena kunnan leirintä-alueviranomaisena
15. huolehtii omalta osaltaan luonnon- ja ympäristönsuojelusta, luonnon virkistyskäytön ja metsien moninaiskäytön sekä kestävän kehityksen edistämisestä
16. hoitaa muut rakennusvalvonta- ja ympäristönsuojeluviranomaiselle kuuluvat lakisäätei-set tehtävät

Lisäksi ympäristölautakunta valmistelee ehdotukset seuraaviksi maksutaksoiksi:

- rakennusvalvonnan tarkastus- ja valvontatehtävät (MRL 145 §)
- kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen käsittelemät luvat
- ilmoitukset ja muut asiat (ympäristönsuojelulaki 527/2014 205 §)
- maa-aineslain mukaiset maksut
- muut rakennusvalvonnan ja ympäristönsuojelun viranomaistehtävät, joista kunta perii maksun.

Ympäristölautakuntaan kuuluu viisi (5) jäsentä ja jokaiselle on nimetty varajäsen.

Rakennusvalvonta

Rakennusvalvontaviranomainen valvoo kaavojen noudattamista, huolehtii rakentamista ja muita toimenpiteitä koskevien lupien käsittelemisestä sekä osaltaan valvoo rakennetun ympäristön ja rakennusten kunnossapitoa ja hoitoa lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Rakennusvalvonnan tehtäviin kuuluu rakennuslupien sekä rakentamiseen liittyvien lupien, ilmoitusten ja lausuntojen valmistelu ja päätöksenteko, rakentamisaikaiset tarkastus-, valvonta- ja seurantatehtävät, rakentamisen ja kiinteistöjen tietopalvelut, maa-aineslupien valmistelut ja oton valvonta, kunnan rakennusmääräysten ja -ohjeiden sekä kaavoituksen ohjaus- ja valmistelutehtävät.

Ympäristönsuojelu

Ympäristönsuojeluviranomainen valvoo ja edistää ympäristönsuojelua kunnan alueella siten kuin ympäristönsuojeluun, luonnonsuojeluun, vesiensuojeluun ja naapurussuhdelakiin liitty-

vät säädökset ja määräykset kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselta edellyttävät. Tavoitteena on kunnan asukkaille ja elinkeinoelämälle terveellinen, viihtyisä ja erilaisia toimintamahdollisuuksia tarjoava elin- ja toimintaympäristö.

YMPÄRISTÖLAUTAKUNTA	TP 2016	TA 2017	TA 2018
Toimintatuotot			59000
Toimintakulut	-2 357		-98 599
Ulkoinen toimintakate	**-2 357**		**-39 599**
Sisäiset tuotot			
Sisäiset menot			-13 561
Sisäiset erät			-13 561
Toimintakate			**-53 160**

12.3 Kehittämisen painopisteet

Poikkeamis- ja ympäristölupien osalta pyritään lisäämään ympäristölautakunnan katselmuksia kiinteistöillä.

Rakennuslupien osalta katselmuksien määrä pyritään pitämään ennallaan, vastaavan työnjohtajan vastuuta, mm. hormikatselmusten osalta lisätään.

Ympäristönsuojelumääräykset uusitaan vastaamaan ajantasaisia lakeja ja määräyksiä.

Toivakan kunnan alueella olevien pohjavesialueiden suojelusuunnitelman laatiminen.

12.4 Toimialan tavoitteet ja yhteys kuntastrategiaan

Strateginen linjaus/tavoite	Toiminnallinen tavoite suunnitelmavuonna	Mittarit/indikaattorit	Tavoitetaso
Modernia maalaisidylliä	*Rakennusjärjestys päivitetty*	*Päivitetty rakennusjärjestys valmis*	*Päivitetty rakennusjärjestys hyväksytty kvalt alkuvuodesta 2018*
Palveluiden Toivakka	*Rakennusvalvonnan katselmukset*	*Suoritettujen katselmusten määrä*	*Kaikki pyydetyt katselmukset on suoritettu*
Modernia maalaisidylliä	*Ympäristönsuojelumääräysten päivittäminen*	*Määräysten valmistelu sujuvasti*	*Päivitetyt ympäristönsuojelumääräykset hyväksytty v. 2018*
Modernia maalaisidylliä	*Jätevesien käsittely lain vaatimusten mukaisesti*	*Ennakko-ohjaus*	*Ennen lainsäädännön muuttumista, kuntalaisia on tiedotettu ja ohjattu*
Palveluiden Toivakka	*Ympäristölupiin liittyvät katselmukset*	*Suoritettujen katselmusten määrä Ympäristölautakunnan tarkastuskerrat*	*Katselmus / ympäristölupahakemus*
Modernia maalaisidylliä	*Pohjavesien suojelusuunnitelma*	*Suunnitelman valmistelu ja hyväksyminen*	*Hyväksytty pohjavesien suojelusuunnitelma v. 2018*
Palveluiden Toivakka	*Poikkeamiskäytäntöönliittyvät katselmukset*	*Suoritettujen katselmusten määrä*	*Katselmus / poikkeamishakemus.*

		Ympäristölautakunnan-tarkastuskerrat	

12.5 Riskit

Lainsäädännön ja määräysten tiukentuminen

Rakennustoimiin ryhtyvällä ja hänen asiantuntijoillaan on päävastuu rakennushankkeessa. Rakennusvalvonnan tehtävät kohdistuvat ennakko-ohjaukseen, lupavalmisteluun, päätöksentekoon ja rakentamisen valvontaan, mitkä vaativat riittäviä resursseja ja tietotaitoa. Väärät neuvot ja päätökset altistavat neuvojan ja päättäjän osalliseksi epäonnistumiseen. Riskejä ehkäistään kehittyneellä ja tietojärjestelmiin tukeutuvalla lupavalmisteluprosessilla ja jatkuvalla kouluttautumisella. Päällekkäisyydet, mitä eri järjestelmät synnyttävät, pyritään ehkäisemään. Tasapuolinen ja oikeudenmukainen säädöstulkinta ja ohjaus rakennushankkeesta ja rakennuttajasta riippumatta.

III – INVESTOINTI-, TULOS- JA RAHOITUSLASKELMAOSA

13 Investointien yhteenveto

		2018	2019	2020
Yleishallinto				
Tietojärjestelmät				
Ohjelmistopäivitykset	Normaalit it-järjestelmien päivitykset	10 000	10 000	10 000
Verkkosivut	Uudet verkkosivut	15 000		
Keski-Suomen Verkkoholding osakeanti	Päätös KV 15.5.2017 § 33	240 000		
Sivistyslautakunta				
Kankainen-Ruuhimäki koulu-päiväkotihanke				
Kankainen-Ruuhimäki koulu-päiväkotihanke	2018=tien kunnostus ja korjaussuunnitelma kuntotutkimuksineen	125 000	500 000	
	2019=vanhan rakennuksen peruskorjaus, mikäli korjattavissa järkevästi			
Vapaa-aikatoimi				
Jäähdytyskone tekojääkentälle	Jäähdytyskone, perustukset yms. (haetaan OKM-tukea)	200 000		
Katos urheilukentälle + pukeutumistila	Haetaan OKM-tukea		30 000	
Tekninen Lautakunta				
Maanhankinta	Kaavoituksen myötä varaudutaan maanhankintaan strtagisilta alueilta	100 000	100 000	100 000
Kiinteistöt				
Kirjaston julkisivukorjaus/katonmaalaus	IV-automatiikka, ulkoseinien ja katon maalaus	19 000		
Soneratalon vesikaton uusiminen		30 000		
Paloasema	Peruskorjaus: märkä- ja wc-tilat			50 000
Kiinteistöhoito				
Traktori	Liikuntapaikkojen hoitoon (haetaan OKM-tukea)	60 000		
Kunnallistekniikka				
Liikenneväylien valaistus	Huikon liikenneväylät	10 000		
Liikenneväylien korjaukset		30 000	30 000	30000
Valaisinpylväät Toivakantielle	Keskustan alueen yleisilmeen ja turvallisuuden parantaminen	60 000		
Yleiskaavoitus	Kirkonkylä, VT 4, Ruuhimäki-Kankainen kyläosayleiskaava	60 000	20 000	30000
Vesihuoltolaitos				
Vesihuolto	2018 Silanterintien vesihuoltoliittymät 2019 Heiskan vesihuoltoon tehtävät tiet (uusi osa ja parannus) + muut korjaukset ja liittymät	180 000	50 000	250 000
Jätevesilaitos	Suotonauhapuristimen uusiminen 2019-2020 ylläpitokorjauksia		20000	200 000
Yhteensä		***1 139 000***	***760 000***	***670 000***

14 Tuloslaskelma

	2016	TA 2017	TA 2018	TS 2019	TS 2020
Toivakan kunta					
TULOSLASKELMA					
TOIMINTATUOTOT					
Myyntituotot	1 148 173	1 216 143	1 053 081		
Maksutuotot	586 936	655 600	426 250		
Tuet ja avustukset	221 726	122 800	142 307		
Muut toimintatuotot	351 307	233 098	227 185		
TOIMINTATUOTOT	**2 308 142**	**2 227 641**	**1 848 823**		
TOIMINTAKULUT					
Henkilöstökulut	-6 755 979	-6 604 152	-5 969 144		
Palvelujen ostot	-7 014 921	-6 815 735	-6 885 438		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-975 380	-1 079 860	-942 720		
Avustukset	-873 102	-819 734	-1 266 391		
Muut toimintakulut	-77 795	-53 350	-77 936		
TOIMINTAKULUT	**-15 697 177**	**-15 372 831**	**-15 141 629**		
ULKOINEN TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	**-13 389 035**	**-13 145 190**	**-13 292 806**	**-13 452 000**	**-12 907 000**
Sisäiset kulut	-2 197 703	-2 393 162	-2 553 710		
Sisäiset tulot	2 197 703	2 393 162	2 553 710		
Toimintakate	**-13 389 035**	**-13 145 190**	**-13 292 806**	**-13 452 000**	**-12 907 000**
Verotulot	7 702 961	7 938 000	7 892 000	7 990 000	8 244 000
Valtionosuudet	6 487 551	6 030 579	5 893 825	6 004 000	6 024 000
Rahoitustuotot ja -kulut					
Korkotuotot	875				
Muut rahoitustuotot	19 615	27 500	30 000		
Korkokulut	-55 897	-55 000	-65 000		
Muut rahoituskulut	-24 025	-21 600	-21 500		
Rahoitustuotot ja -kulut	-59 432	-49 100	-56 500	-61 000	-61 000
VUOSIKATE	**742 045**	**774 289**	**526 519**	**346 000**	**1 165 000**
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot	-669 745	-765 426	-921 401	-973 000	-1 053 000
TILIKAUDEN TULOS	**72 299**	**8 863**	**-349 882**	**-627 000**	**112 000**
Poistoeron muutos	21 444	21 444	21 444	21 444	21 444
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	**93 743**	**30 307**	**-373 438**	**-606 000**	**133 000**

15 Rahoituslaskelma

Rahoituslaskelma									
Vuosikate			742		774		526	346	1 165
Tulorahoituksen korjauserät			-85		-50		-70	-70	-70
Toiminnan rahavirta			657		724		456	276	1 095
Investointien rahavirta			-2 990		-1 344		-1 139	-760	-670
Toiminnan ja investointien rahavirta			-2 333		-520		-683	-484	425
Pitkäaikaisten lainojen lisäys			3 000		1 000		1 000	1 000	1 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys			-652		-652		-719	-752	-767